Контрольный экзем...

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 19 ДЕКАБРЬ, 1987 ШУ. ★ № 152 (7498). ★ Мах 3 коп.

ТОЛАМЕ ЧАКХДАККХА ШУ!

Экономически реформага кийчлуш

ХIАНЗ А ТIЕХЬА ДАЦ

ХьатIадоагIача шера денз болх бе долалургда предприятех (объединенех) дола СССР Закон. Цо хьалхадоакх массайолча къахьегама подразделенешка биззача боараме боахама расчет юкъейоалаяр, предприятеш шоаш шоашта финансировани ярген дIадахар юхаметтаоттадарген йовлар. Мишта латт из гIулакх Малгобекски районе? Цу хаттара жоп луш ба кердача экономически реформа юхьиг дIайолаеш йолча предприятей экономисташ.

«Ачалуки» яхача минеральни хий доакхача завода экономист М. Эсмурзиев:

— Массехк дош ала лов сона чакхдоалаш латтача укх шера итогех. Уж майрра е йиш йолаш я, хIана аьлча декабрь бетта заводо керда продукци арахецац. Цу юкъа оаха тхоай предприяте цехашка профилактически балхаш ду, керда оборудовани оттаю. Ши кIира совгIа ха я из динза даргдоаца гIулакх дIадоладаь.

ХIанз план кхоачашъярах. Шу дIадолалуча хана хьалхашка латтта декхар — 1262 эзар шуша минеральни хий арахецари из маьхалдаккхари. Из план тIехкхоачашъе аьттув баьлар тха. Цул совгIа, къахьегама овсарле лакхъелар, продукцех дIадодар лохделар. Из дарах завода хинна цIена пайда — 25 эзар сом. Кердача экономически реформа керттера белгало — предприяти пайда беш хилар. Цох тийша ла болхлой морально - материальни поощрени яр, цехашка реконструкци чакхъяккхар, социальни сфера легIаяр. Лоаца аьлча, шийх дIадодар юхаметтаоттадаь ца Iеш, пайда бе беза заводо. ХIаьта из де низ ца кхоаче, фу хургда? Предприяте бокъо я пачхахьалкхенгара цкъа е шозза кредит эца, цун новкъосталца гIулакхаш тоаде. ТIаккха а гIулакх дикалгахьа ца дерзе, предприятех банкрот хул.

Тхона хила йиш йий цу тайпара хIама? Аз лакхе ма аллара, ер шу оаха пайда беш чакхдаьккхал. Цхьабакъда, хьабаь пайда Iалаьмате кIезига ба. Цо новкъостал дергдац предприятена сатийна яха, социально-экономически дешаш къестале. Дусар — цIенача пайда боарам дукхаза алсамбаккхар. ВIаштIехьа дий из? Цу хаттара жоп лехаш я оаха лаьрхIа вIашагIъелла предприяти кердача къахьегама хьалашка яккхара тIахьожам лоаттабу совет.

Къамаьл дац, таронаш дукха я. Царех цхьаярех лаьрхIа дувцаргда аз. Эггара чIоагIагIа йола завода «чов» — дахчан тара. Из хьакхухьийт Грознера. ДукхагIча даькъе еха, шушаш чуоттае йиш йоацаш хул из. Из бахьан долаш заводе ухийташ рекламацеш а я. Предприяте коа хьаIовш латт пайдана йоаца тара. Товарни вид йовра бахьан долаш, юстаръяьха латтача яьшкай мах — 291 эзар сом. ХIара дийнахьа дукхагIа хулаш а боагIа из.

ДикагIа хургдар дукхагIа полиэтиленови тара хилча. ТIаккха болх бе йолалалургьяр хих йиза шушаш автоматически хьнсапе яьшкашка дIанийсъеш йола оборудовани. ДIа а оттаяь, болх ца беш латт из. Дахчан яьшкаш, стандартни хилац, цудухьа конвейер дIайолаялийта таро яц. ХIанзарчоа из болх кулгашца бу. Ялхайтта саг ва, из операци еш. бетта йола алапе фонд 2560 сом а йолаш. Из лоадамбоаца дош къоаста ца дар бахьан долаш, шера 30 эзар сома кIезиглу цIена тхона хила безаш бола пайда.

Оаха яьча расчетагIа тха йолаш йола резерваш оарцагIъяхача, 500 — 600 эзар сома цIена пайда лургбар заводо. Тхаяр санна йоккха йоацача предприятена из кхоачамболлаш а дар.

Новкъа дале а, тахан ала йиш яц зехьа рузкъа доаделга сонаде йиш я, аьнна. НГIАССР Агропромера хьаухача инструкцеша хьалхадоах: моллагIа йола тара хьаэца декхарийла да шо яхаш. Дукха продукци йов тикашка дIакхачале, цхьа оператор хилча кхоачам болча итташ нах латт. Цудухьа ях аз: боахам лелабара кердача хьалашка довлар тхоашта атта хургдоацилга. Хьагучох, юххьанца кредит эца дезаш а хила мег. Цхьабакъда, керда никъ эггара нийсагIбар ба, дог ца эккхаш бIу къожа ца беш, дIабахьа беза из. ТIаккха мара «дарба» хургдац дукхача шерашка цхьан моттиге лаьттача вай мехка экономикана.

Малгобекски бурув деттара балхий управлене керттера экономист М. Быстров:

— Чакхбаьннача цхьайтта бетта итогаша хьахьокх УБР коллектив хьинаре къахьегаш йолга. Бурув тохара план 105,2 процент кхоачашъяьй. ТIехдика къахьегаш хьайоагIа шийттталагIча пятилетка хьалхарча шин шера планаш ханал хьалха кхоачашъяь Р. Садаева, А. Галаева, И. Растигаева кулгалдеча буровой бригадай коллективаш.

Предприяте баь цIена пайда 1748 эзар сом ба — лаьрхIа хинначул шозза дукхагIа.

ХIаьта а оахош тхоашта финансировани ярген дIадахар юхаметтаоттадарген довла атта хургдоацалга ховш ва со. Укхазара йерттера бахьан — хIанз а цхьаболчар кхетадаьдац мел боккха пайда болаш да керда гIулакх. Тайп-тайпара хаттараш увтт къахьегамхошта хьалхашка: фу хургда буровойшкаавареш дукхагIа хуле, шоашкара доагIар хьадала заказчиккий аьттув ца боале? ТIаккха алапеш доацаш бусарг ма бий нах. Цу а кхыдолча а хаттарашта жоп лех оаха оахош чакхйоахача экономически семинарашка, занятешка. Болхлоша кIоаргга Iомаю боахам лелабара кердача система таронаш.

ХIаьта тахан ца дийцача далац кхычох а. Могардийте тхона дIахо а ишта пайда болаш болх бе. Буровой оборудовани къаеннай, тишъеннай, из хувца еза — ха тIехъяьннай. Цудухьа аьттув балац бурув детталга сихде. ХIаьта тха болх дикагIа дIабахар цох тийша да. Ишта лоархIаме да «Грознефть» объединенера эшаш йола гIишлон материалаш хан-ханнахьа хьакхухьийташ хилар а.

Оаха яьча расчетагIа управлене балха овлангара денз перестройка ца йича даргдац тхо. Оахош тхоашта финансировани ярен дIадахар юхаметтаоттдарен хьалашка болх беш эггара кIезигагIдале а, ткъо процент лакхъе езаргья къахьегама овсарле, 10 процент лохде дезаргда бурув тохара балхашка дIадодар. Сона хетачогIа, из де йиш йолаш да тхо.

Корреспондент: Лакхе ювцарел совгIа, кхы а массехк предприяти я Малгобекски районе боахам лелабара кердача методашка йоалаш. ГIулакх техкача гучадаьлар, предприятех (объединенех) долча СССР Законо дIадехараш ма дарра ца кхетадеш мугIарера болхлой меттел цхьабола специалисташ а кулгалхой а болга. Дукха да царна шоашта жоп дала ца мога хаттараш. Хетаргахьа, укхаза шоай дош ала деза горкома, горисполкома, РАПО болхлоша, республикански органаша. Ха кIезига йисаяле а, хIанз а тIехьа дац.

М. КАРТОЕВ.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тIа а ийца, шерра социалистически яхь йоаржаяьча мехкдаьтта чакхдоахача Н. Анисимова цIерагIча Грознески завода дуккхача установкай, цхьайолча цехий коллективаша башха-дика къахьегама толамаш доах. Царна юкъе укх юбилейни шера хадданза хьалха латташ хьайоагIа Краснова Людмила керте латтача № 21-1 йолча установка коллектив. Пятилетка хьалхарча шин шереи укх шереи планаш октябрь бетта кхоачаш а яь, цу хана денз тIадоагIача шера чотагIа къахьегаш я из. ХIанзлехьа шера планал совгIа цо арахийцай бIаьш эзараш сомий маьха товарни продукци. Ишта шин шера задани укх шера 13 декабре кхоачашъярах рапорт делар Тарасов Александр Николаевича кулгалдеча центральни газофракционирующи установка (ЦГФУ) технологаша.

Товарни продукци арахецара шера план кхойтталагIча декабре кхоачашъяьй Якимец Геннадий Семеновича кулгалдеча ЛЧ-24 яхача установка коллективо. ХIанзлехьа планал совгIа цо арахийцай эзараш тоннаш маьхера продукци. Белгалдаккха дезаш да, лакхе белгала мел яьхача коллективаша арахеца продукци дикеи тIехдикеи мара ца хилар.

Предприяте цехашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхай Волияков Иван Николаевич керте латтача цхьайтталагIча цеха технологаша. Графикал итт ди хьалха а баьнна шера план кхоачашъеш хьабоагIа уж.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КЪАХЬЕГАМА МУЛАШ

Къаьстта дика къа а хьегаш, дог гIоздоахача производственни толамашца чакхдоаккхаш латт шийтталагIча пятилетка шоллагIа шу Карабулакски нерудни гIишлон материалий завода коллективо. Цхьа бутт дIабахийтабац цо пачхахьалкхен плани тIаийца доккхий социалистически декхараши ханал хьалха кхоачаш ца деш. Цудухьа ер шу доладелча денз предприяте болхлоша планагIа лаьрхIачул совгIа ехкай 315 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Товарни продукци арахецара цхьайтта бетта задани 107,5 процент кхоаачш а яь, йоагIачул тIехцар арахийцай 166 эзар сом мах бола товарни продукци.

Шоай потребителашта продукци лоаттаяра цхьайтта бетта дола договорни декхараш а толаме кхоачашдаьд цар. Къахьегама овсарле лакхъяра пачхахьалкхен план 13 процент тIехкхоачашъяьй. Духхьал из лакхъяра чотагIа хьаяьй заданел совгIа ара мел хийца товарни продукци. Пачхахьалкхенна пайда бара задани толаме кхоачашъяьй завода коллективо. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера пачхахьалкхенна кходаьд ткъо эзар сом.

Социалистически яхье яьйнача завода цехашта юкъе цхьаккха яц пачхахьалкхен план кхоачаш ца еш.

К. МАГОМЕДОВ.

Атта гIулакх дац моллагIа са доалла зIамига хIама хьалкхеяр. Бер санна боча, хадданза бIарг локхаш, царна фу эш-хьогI, яхаш ший са дуаш хила веза царга хьожаш вола саг, хIаьта эггара керттердар — уж дукхадезаш хила веза.

Из оамал йолаш я Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза шоллагIча шурий-товарин ферма телятница Шестакова Валентина Николаевна. Ши бIаь гаргга керда даь Iаса хьалкхедеш я из. Парех хIарадар хьаста, цар хIаране оамал йовза, эшар Iалашде низ а хьинар а дIакхоач цун.

Шестакова Валентина Николаевна укх ферме болх беш йола ткъесталагIа шу да, царех 11 шера доярка хиннай из, цудухьа цунна дика хов хIанзарча ший балха къайленаш. Ши-ший оагилге латт хIара Iасилг. Iалаьмате дика микроклимат хулга вIаштIехьдаьккхад укхаза. Из бахьан долаш сиха ондадувл цо доал ду Iасилгаш, унахцIена да.

СУРТА ТIА: В. Шестакова керда даьча Iасилгага, хьожаш я.

Р. АУШЕВА сурт.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

ДЕРРИГА А ТХОХ ТИЙША ДА

«Ермоловская» яхача птицефабрике яйза Iац коммунист Валентина Ивановна Остроущенко. Цун опыт йовза боагIа республикера болхлой. Из долла хIама ховш я: инкубаце дехка фуаш кийчде, кIоригаш кхее, яхкаргйола котамаш кийчъе, цар фуаш дукхагIа дергдолаш уж лелае.

— МоллагIа гIулакх тIадилларагIа, из кхоачашдулу тха Валентинана, дика кхоачашъю задани, — яхаш дувц фабрика директора Зиниев Зелимхана. — Ше творчески, хьинаре болх баь ца Iеш, шийна тIехьабоах новкъостий а, ший балха говзал Iомаю мехкараштa, школа чакхъяккхарашта. Остроущенко Валентинана дукха совгIаташ деннад: III степена Къахьегама сийлен орден, Ерригсоюзни социалистически яхье котваьнначун, пятилеткай ударника знакаш еннай. Из коммунистически къахьегама ударник я.

ХIанз хьалха латтача птичницас кулгалду яьча дийнахьа денз кIоригаш кхееча звенона.

— ЧIоагIа бехктокхаме гIулакх да яьча дийнахье а хьалкхее кIоригаш хьаэцар. Из атта дац. 10—20 кагий кIориг хьалкхее а хала да, хIаьта 20 эзар уж хилча? — дувц Валентина Ивановнас.

КIоригаш йоахкача корпусе дIачуваьлча йIайха я. КIал гIум хьаьрца я из. Шера 20 эзар хула кIоригаш кхозза кхею Остроущенкой звенос. ТIагIертта шоай звеньевойца цхьана къахьег цун новкъосташа Садуев Имрана (слесарь-оператор), кIоригаш кхeeраша Эдельханова Бакуси Сельмурзаева Розаси. Уж хьож кормушкашка кIоригашта даа микрон макрон элементаш теха аьта ялат дий (Ермоловски элеваторо кийчдац тайп-тайпара ха йолча кIоригашта лаьрхIа ялат). Таро йолчогIа звенос кIоригашта кийчъеча рациона юкъе хьу аьта морковь, люцерна, хохаш, саьмарсаьхк. Уж ерригаш а дулх оатача мясорубках чакхйоах кулгашца кхестаеш. Дийнахьа цаI, шиъ килограмм х ц,инI,ацац килограмм хинна Iац из.

Атта болх бац из. Бакъда дегI дахьача кIоригашта цох хул царна мел эшар. Уж яхка котамаш хилийтар кийчъеш я. Цар продуктивность хьахила йолалу уж яьча дийнахьа денз.

Денгара дя массаза доал йоккха хул уж. IажагIа бос дIабоалаш кIайча бесара ерз. бедаргаш тIаьннай. Йоккха хул. чIоагIлу. 120 ди даьлча бIарг белабеш дегIаьхке, хоза хул уж. Ишта кхеяь кIоригаш раьза хиле дIаэц птицеводаша, фуаш гулдара план кхоачашъяра фуаш цар дергдолга а ховш.

Коа тIара оалхазараш леладеча эггара хьовзам беш дола хIама да кIоригаш йовш хилар. Уж йовра бахьанаш тайп-тайпара да. шийла хилча вIашкатаIаш садукъ, йоаю, даа хIама ца тоъаш хилча дегI во дахь. цамогаш хул. Саг хьожаш ца хуле вIащи зIок етта йолалу. Лоаца аьлча цу 120 дийнахьа массе хана саг хьожаш хила еза кIоригаш. Царга чIоагIа хьож Валентина Ивановна. Из хьадех цо ший гIончашкара. Цудухьа ерригача кIоригех 96—98 процент яраш хьалкхув.

ХIаьта шера кхозза хьалкхею кIоригаш. Цу тайпара шера 60 эзар, яхка котам хьалкхею Валентина Ивановна Остроущенкой звенос. Звенон членаш ма боаггIара материальни а моральни а белгалбоах.

Укх деношка кIоригаш кхeeраша дIачулургья тоаенна 20 эзар къона котам 1987 шерара шоай декхараш Валентина Ивановнаси цун новкъосташен сийленца кхоачашдаьд.

КIеззига салеIачул тIехьагIа 25 эзарнел кIезигагIа йоацаш кIоригаш хьаэцаргья цар. Уж а хьалкхеергья шоаш кхо ца беш къахьегаш, мехка Кхачан программа кхоачашъяра юкъе дакъа лоацаргда.

Тахан Нохч-ГIалгIайчен коа тIара оалхазараш леладерий хьалхарча слете хозрасчетни звенои звеньеваяс В. Остроущенкос дувцаргда ший балха опытах, 12 пятилетка кхоалагIча шера йолча ший планех.

Е. ХОЛУХАЕВ.

ТЕХНИКА ТОАЮ

КIезига декхараш дац укх Iай Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза механизаторашта хьалхашка латтараш. Юртбоахама техника бIаьстан кхашкарча балхашта кийчъеш ба уж. Самашкинцаша тIайицад тIадоагIача шера 23 феврале хьатIакхоачаш. 42 трактор, 9 ялат чуэца комбайн. 20 декабре ерригa юртбоахама инвентарь тоае. аьнна, декхараш. ДIабахача шин бетта укхаза тоаяь яьннай 7 трактор. 5 комбайн, 70 процент машинаш.

Дика вIаштIехьбаьккха беш болча болха хIара ремонтнико дог лазаш хьега къа а да цу хьокхамий керттердар. Ремонтни балхаш деш белгалбаьннаб цIихеза механизатораш Оздоева Сакимат, коммунист Газмогамадов Израил. аьшкапхьар. къахьегама ветеран Бацаев Амсад, газоэлектросварщик, коммунист Магомадов Башир. ишта кхыбараш а.

В. КУРБАНОВ.

КПСС ЦК Политбюро

17 декабре хиннача заседане КПСС ЦК Политбюро хьежар Вашингтоне хиннача советско-американски кулгалхой вIашагIкхетара итогашка. Политбюрос бизза могабир М. С. Горбачева США официальни визитагIа ваха волаш баь болх.

Вашингтоне СССР-ан США-нен юкъе гаьна кхетар юкъерча боараме а кIетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ракеташ дIаяхара долча договора кулгаш яздар — дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дегIакхувлача чIоагIа лоархIаме да. Ядерни герз доаца дуне хьадара практически хьалхара гIа баьккхаб. Из договор исторически да. хIана аьлча, цу тIа эггара хьалха дувц СССР-ен США-ен ядерни герзий ши класс бэъоца дIаяккхарах дола къамаьл. Договора белгалдаьха тIахьожам лоаттабара эггара цIенхаштта долча дезараша тешшаме Iалашду шинна а оагIоно из кхоачашдарга хьожалга. Советско-американски договора дерригача халкъий хьашташта жоп лу, глобальни масштабе кхерамзлен боарам лакхбу.

Цхьан лостаме тIатеIIа болх баро, ПРО договор лорадара условешка стратегически тIатаIара герзаш радикально кIезигдара йолча проблемех дикка дIахьалхашка даха карагIдаьлар. Из проблема советско-американски гIулакхашка керттера йолаш юс, хIаьта СССР, 1988 шера хьалхарча ах шера США Президент визитагIа СССР-е веча Москве из договор кулгаш язде кийчде йиш хиларгара хьайоагIаш я.

Переговораш йолча хана хьахьекхар шаккъа оагIув советско-американски отношенеш дегIакхувлача, гуманитарни проблематиках гучахьара, конструктивни диалог вIаштIехьйоаккхача мамогга новкъостал де лерхIаш хилар. Дунен цхьайолча регионашкара хьалах дувцача хана хеташ хиннараш ионагIо вIашкадоагIаш хиннадеце а, довнаш къестаделга кердача тайпара леладара никъ леррагIа чакхбоахар советски оагIоно, арахьара цхьаккха чу ца гIерташ дегIаахара шоай никъ харжа дерригача халкъий бокъо хилар чIоагIа лела а деш.

Политбюрос могадир вежарашха долча мехкаша политически вIаши леладу гIулакхаш дегIакхувлача керда звено а хинна дIаэтта 1987 шера 11 декабре Берлине Варшавски договора пачхахьалкхений-доакъашхой кулгалхой хиннача вIашагIкхетара итогаш.

Раьза а болаш белгалдаьккхад, вIашагIкхетара доакъашхоша Вашингтоне баь барт могабаь, социалистически мехкий, ерригача дунен сообщества кхерамзле чIоагIъяра даькъерча цун лоархIама боккха мах баь хилар.

Политбюрос белгалдаьккхар, герз дIадаккхара йола советско-американски переговораш еча ерригача юкъа социалистически мехкашцара айхха бувзамаш дIахо а леладар, машар чIоагIбара, Европе кхерамзлен, дикача лоалахой цхьана къахьегара, актуальни проблемай хьакъехьа, дунен политика кхыча лостамашка хьинаре вIаши гIулакхаш леладар лоархIаме долга.

Политбюро заседане хьежар СССР машиннаькъаш овланагара технически эргадаха эшаш хиларах еннача предложенешка. Сихха дегIаухача экономика дIадех цунга хьежжа машиннаькъа транспорт дегIакхувлилга, эггара хьалха лелаш йолча состава прогрессивни тайпашца, кхыйолча машинашца, механизмашца, автоматизаце средствашца поставкаш елга халкъа боахамен бахача наьхен мовхьаш дIахьа кхухьалга дизза Iалашдар духьа.

Политбюрос СССР Госплана, СССР машиннаькъа министерствана, машинаш хьаяра йолча СССР Министрий Совета Бюрона, Iилман техникан йолча СССР Госкомитета, СССР Iилмай Академена, СССР Госстроина, СССР Госснаба тIадиллад кхыйолча цу гIулакхаца хьашт долча СССР министерствашен ведомствашен дакъа а лоацаш. 1989 шерагара 1991—2000 шерашка магистральни машиннаькъа транспорта овлангара модернизаци яра йола пачхахьалкхен программа оттаелга.

Политбюро заседане М. С. Горбачева Мурманске къамаьл деш хьалхьоаяь вай планета КъулбаседагIе военни вIаши духьала латталга радикально лохдарах, цунах машарен беркате вIаши гIулакхаш леладарен зона хьаярах йола предложенеш дIахояхьара хьакъехьа баьча балха хьалхара итогаш яьй. Белгалдаьккхад, мурмански инициативаш ерригача приарктически пачхахьалкхенашка безамца тIаийцалга, цхьабакъда регионa тIема гIулакхашта доазув оттадара дешай хьакъехьарча предложенеа США-с, НАТО кулгалхоша еш йола реакци хIанз а конструктивни йоацалга. Мурмански предложенеш цунца хьашт долча пачхахьалкхенашца санна къулбаседа мехкий общественни низашца ювцаргйолаш практически наькъ тIа яхара беча балха хьинар дIахо айдара йола мероприятеш могаяьй.

Политбюрос могайир къахьегама халкъа хьашташта тIехьа, машара, социализмана тIехьа майрра къовсам лоаттабеча французски коммунистий позицеш чIоагIъяра бола никъ белгалбаьккхача Французски Компарте XXVI съезде Е. К. Лигачев керте а волаш дакъа лоацаш хиннача КПСС делегаце балха итогаш.

Раьза а болаш белгалдаьккхар, КПСС-ан ФКП-нен хIанзарча фундаментальни проблемаех хетар цхьатарра хилар, ишта чIоагIдир КПСС дIахо а советскии французскии коммунистий традиционно новкъосташха йола отношенеш дегIакхувлача ма могга гIоде кийча хилар.

Париже Франце пачхахьалкхени политическии деятелашца хиннача беседай гучахьарча, гIулакхацарча лоIамо белгалйоакх советско-французски диалога предложеней актуальность. ХIанзарча хьалашка СССР-ан Франценен юкъе леладе дIахьа пайдане дола гIулакхаш дегIакхувларо, герз дIадаккхара, европейски кхерамзле хьаяра тIехьарча юкъарча низашка Франце конструктивно дакъа лацар боккхача лоархIаме да.

Социалистически мехкий столицай парте городской комитетий хьалхара секретарий Варшаве хиннача вIашагIкхетарах болча Л. Н. Зайкова хоамага ладийгIар. Белгалдаьккхад, социализма мехкаш вахара ерригача оагIонаш тIа революционни хувцамаш де, кIоарген творческии хIамаш лаха, реформаш е доладеннача хьалашка цхьана опыт Iомаяр, цунах пайда эцар, дIахо а вежарашха йолча столицай къахьегама коллективашта, партийни, профсоюзни, кагирхой, ишта кхыча общественни организацешта юкъе леладу гIулакхаш дегIакхувлар, кIоаргдар боккхача лоархIаме долга.

М. С. Горбачевен А. А. Громыкоси Замбе Республика президентаца К. Каундаца яьча беседай итогаш могайир. Белгалбаьккхаб, доттагIала, советско - замбийски отношенеш шеръяра, Советски Союза дIахо Африка Къулбехьен «прифронтовой» пачхахьалкхенашцеи къамаш - мукъадахара боламашцеи бувзамаш чIоагIдара лоархIам.

Австрале Премьер - Министраца Р. Хоукаца М. С. Горбачева хиннача беседай, Н. И. Рыжкова, Э. А. Шеварднадзе яьча переговорий итогаш могаяьй. Белгалбаьккхаб, Азиатско - Тихоокеански регионе, ишта дерригача дунен тIа машари кхерамзлен чIоагIъяра, дIахо шин мехка юкъера тайп-тайпара доакъошка дIа-хьа пайдане гIулакхаш леладелга шердара йола советско-австралийски диалог кIоаргъяра лоархIам.

КПСС ЦК Политбюро заседане, ишта дийцар кхыдола КПСС арахьарча политиках, советски общество экономически социальни дегIакхувларах дола актуальни дешаш.

Химически реагенташ еча Карабулакски заводе болх бе йолаеннай шоллагIа аргIа. ШоллагIа бутт чакхбоалаш латт цо проектни мощностага кхаьча. Из лоархIаме участок болх бе йолаялийтара къахьегача дикагIболча специалистех ба производства ветеранаш, слесараш Кравченко Иван Андреевич, Гриценко Михаил Георгиевич, къона слесарь Аушев Зубейр, къона сварщик Махнычев Евгений, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) слесараш И. Кравченко, З. Аушев, М. Гриценко, сварщик Е. Махнычев.

Р. АУШЕВА сурт.

БОАХАМА ДОАЛДАРА КЕРДАЧА МЕТОДАШКА ДОВЛАШ

Социалистически яхъа оагIув

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводе дукхача болхлоша, инженерно - технически болхлоша чIоагIа лоархIаши сийдеши бола специалисташ дукха ба. Цар цIераш йоахача хана предприяте кулгалхоша эггара хьалха хьоахаерех цаI я синтетически спирт арахецача № 1—101 йолча цехерча «Г» яхача смена начальник Миргородская Валентина Ивановна. Ший балхах тIехдика кхеташ йолча цо Iалашмате дика вIаштехьбаькхаб ший, коллектива къахьегами химинашта юкъера социалистически яхьи. Цудухьа цар технологически режим толхаль цхьа моттиг нийслац. Ший декхараш цIена кхоачашдеча смена кулгалхочо доаггIаш дар хьадех сменерча хIара болхлочунгара. Ишта къахьегам вIаштIехьбаькхарах цеха меттел ерригача предприяте а эггара дикагIа лоархIаш йола коллектив я цун яр.

Башха - дика производственница, кулгалхо, йоккха опыт йола инженер хинна Iац Валентина Ивановна. Цо хьинаре дакъа лоац юкъарча балха тIа. Предприяте эггара дикагIа лоархIача кагирхой хьехамчех цаI я из. Ший опыт, дикагIйола балха методаш дIа а йовзийташ, цо хьалхебаь говзанчаш итташ ба укхаза. Цеха партийни организаце секретара декхараш кхоачашдеча Миргородская Валентинас чIоагIа къовсам лоаттабу къахьегама дисциплина телхаерашца. арахеца продукци тIа-тIа дикагIа хилийтара. БехктокхамегIарча участкашка хьожабаьб шоай балхах дика кхеташ бола коммунисташ, къахьегама ветеранаш. Заводской района халкъа суда заседатела декхараш массаза цIена кхоачашдеш хьайоагIа Валентина Ивановна.

СУРТА ТIА: смена начальник В. Миргородская.

А. АИРАПЕТОВА сурт.

Болхлочун уйлаш

Эргадаьнна хIама дац

Монтажникий бригадир ва со. Диъ-пхи шу да со коллектива керте латта. Цу юкъа дика дайзад сона тхоай балха Iаткъар, новкъадар, цар баьханаш.

Геттара чоалхане а бехктокхаме а да оаха деш дола монтажни балхаш. Нах бахара лаьрхIача цIенойн промышленни гIирсийн каркасаш вIашагIйохкаш да тхо. Укхаза къаьстта дика хила деза электросварочни монтажни балхаш. Цхьабакъда, хала хете а, из ца кхетадеш бола нах тхо долча хIанз а нийслуш ба. Царна боагIаш бола моральни нравственни «Iоткъам» бе гIерт тхо. Из да хьадеча хIамах дог лазалга, хIама бебашха ца хетар дIадоаккхалга, гIишлон материалий кхомбелга, хьурмат делга, машинехи, механизмехи дикагIа пайда эцалга, къахьегам аттача баккхара дола кхы дешаш къестаделга.

Сага фактора лоархIам айбелга дIадех таханарча хано. Цох хьадда аьннад КПСС XXVII съезда яьча ЦК Политически доклада тIа. Дерригa а сагах тийша да. Цун оамалга, балхацарча безамга, хьинарга, сакхетамга хьежжа мара хила йиш яц цун къахьегама хьокхамаш а.

ХIаьта тхо долча кIезига йоакхо ю болх беча наьха. Во да бытовой хьалаш. ДукхагIча хана къахьийга даьлча кулг-юхь дила, лувча вIаштIехьдац тха. Хала да из гIулакх бокъалгахьа дикк-а? Е де тарлургдоацар да оаха хьадехар? Массазара оамал хинна дIаэттад тхона лаьрхIа хьаяйтача бытовкашка тха кулгалхоша складаш ехкаш. Цига лоаттаю кислородни баллонаш, дахчан заготовкаш, кхыйола материалаш. Из сурт каст-каста го йиш я тхо мел кхаьчача объекташка.

Болхлой, партийни собранешка профсоюзни комитета заседанешка дукххаза а уттадаьд оаха уж дешаш, бакъда, дикагIча оагIорахьа хувцаденна хIама дац. ТIаккха план кхоачашъелга, къахьегама овсарле лакхъелга болхлошкара хьа мишта дехаргда, наьха йоакхо еш ца хилча.

Цхьайолча хана Iурре а дог доххаду наьха, уж ханнахьа балха хьа ца кхувлар бахьан долаш. ХIаьта шоай бехкагIа доацаш тIехьабиса уж хьаккхаьчача дог эттIадеш хIама дац бытовка ца хилар? Барзкъа хувца моттиг лехаш нах дIаюха ухаш леллаше а дукха балха ха йов. Из Iаткъ кхоачашъе езача плана, алапена.

ДукхагIча хана тхоай декхарех ца лоархIадеш хьадоагIа тхо. Аз мел дийца кхоачамбоацараш бахьанце да из. Хьашт дале, кхы а шортта да цунна-м бахьанаш. Хьэзцаргда вай масала, аьшкбетонни конструкцешца тхо Iалашдара гIулакх. Геттара во латт из. Кийча продукци лоаттаяра склад хьал ца еш тхо дагIа ши кIира даьннад, цунна эша иттех аьшкбетонни колонна ца хиларах.

Тхо кхоалагIча участке къахьегаш да. Оаха шу долалуш социалистически декхар тIайийцадар хьалъеча берий больница ерригa блокий каркасаш шу чакхдалалехьа чакхйоахаргья, аьнна. Из кхоачашдара аьшкабетон дукха эш тхона. ХIаьта кхоалагIча квартале 5,6 эзар кубически метр аьшкбетон хьая езача хьаенар яр 3,25 эзар кубически метр. Ишта, мара болх дIа ца бохийташ хилча мишта кхоачашдергда социалистически декхараш.

Хьэзцаргья вай тхона хьаяхьаш йола гIишлон материалаши конструкцеши. Эшшача боараме тхона уж ца лоаттаярал совгIа, цхьайолча хана уж комплектагIа йоацаш моттигаш хул, хьа а ханнахьа кхахьац. Из бахьанце тIехьайоах кийча объекташ эксплуатаце дIаялара ханаш, дикка лохлу къахьегама овсарле. Дукха дус тIехьагIа де дезаш дола балхаш. Из чIоагIа Iаткъ наха кхетам луча, лаьгIлу къахьегамеи производственнии дисциплина, наьха балхах дог эккхийт.

ГIишлош хьалъяра хIанзарча ханара хьалашка диллача боккха лоархIам болаш я участкашкара юкъерча звеной кулгалхой отряд — мастераши, бригадираши. Сога хьаттача, шин кварталагIа цар мел дергдолча балхий планаш царга дикка хьалха дIаенна хила еза. Цо йиш хулийтаргья мастерашка, бригадирашка кийчон балхаш ханнахьа чакхдахийта, болхлой дикагIа дIахьа нийсбе, материально-технически ресурсех биззагIа пайда эца. Лоацца аьлча, тIаккха хийца болх дIагIоргбар хIара бригада.

Цудухьа тахан тешшаме ала йиш я са, хIанззалца оаха план кхоачаш ца яра керттера бахьан къахьегам лерттIа вIаштIехь ца баккхар да, аьнна.

Тхоашта къувлаш долча цхьаькха цхьан хIамах а дувца безам бар са тахан. ХIара дийнахьа хьабе болх боацаш, цхьаккха хIама ца деш латташ дукха ха йоаккх кранашеи кхыча механизмашеи. Крановщикаш, механизатораш ханнахьа балха хьакхувларе из тайпа хIама хургдацар. Из гIулакх дукххаза а дийцад оаха тайп-тайпарча инстанцешка тхоашта гIулакх деча автотранспортни организацешка. Бакъда, из меттахьара доалаш-м дац.

Тхоай балхах лаьца аьлча тха бригада коллектив шийна хьалхашка латтача декхарех дика кхеташи уж кхоачашдара ший низи хьинари кхо дергдоацаши я. Бакъда, аз ма аллара тхона Iаткъаш дукха хIамаш да. Царех да зIамигача механизаце средствашца тхо во Iалашдаь хилар а. Цудухьа дукха балхаш кулгашца де дезаш хул. Аз мел дийца дешаш дукххаза а гIеттадаьд аз партийнии профсоюзнии собранешка. Бакъда, массане а кхоачашдер цхьа юкъара гIулакх доллаше а хувцаденна хIама-м дац.

М. СУЛТЫГОВ,
ССМУ-10 комплексни бригада кулгалхо, ЧИУС-а партпкома член.

Хувцамаш—хано дIадехар

Пятилетка шоллагIа шу чакхдоалача хана даьхача толамашка хьежача гуш да, республика индустре болхлоша хьинар айдаь къахьегалга. Цхьайтта бетта промышленни продукци дегIаенай 3,2 процент. ПланагIа лаьрхIачул 3,7 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Соахка укх хана хинначунца нийсдича арахецача продукцега дIабода мах цхьа процент лохбеннаб, баь пайда 6,1 процент дукхагIа ба.

Мехкдаьттеи гази яккхара цхьайтта бетта план тIехкхоачашъяй. ПланагIа лаьрхIачул совгIа даьккхал, «Iаьржа дошув», конденсат а тIехьа дIалаьрхIача, 135 эзар тонн ,газ — 118 миллион кубически метр. Планал совгIа хьаараьзай 3,1 эзар кубически метр хьу, заданел совгIа хьаьй 4,5 эзар кубически метр вIашагIхеттача аьшкабетона конструкцеши изделеши, 19,8 эзар тонн цемент, 9,3 эзар тIехнахьа дувхаду пазата барзкъаш, консервай 12,3 миллион условни банка.

Ханал хьалха шера план кхоачаш а яь, тIадоагIача шера чотагIа къахьегаш йола хьалха латта бригадаш, участкаш, цехаш кIезига яц республике.

Дикка дукхагIа продукци ара а хецаш, къахьегама овсарле лакхъяй «Оргтехника» объединене, «Промавтоматика» НПО опытни завода, «Грознефтемаш» завода, Гудермесски медицински инструментий завода, «Электроремонт» завода, кхычар коллективаша.

ДIабахача цхьайтта бетта балхаш даьд производственни мощностех бизза пайда нийбара тIадерзадаь, царех доккха беркат а даьннад. Духхьал чурча резервай чотагIа, кхы тIа капитальни вложенеш дIа а ца йохийташ, № 3 йолча маьхк еча заводе арахеца продукци 35,7 процент тIакхийттай.

Агропрома предприятешка арахецаш йола продукци соахка укх хана хинначул 14,8 процент дукхагIа я. Цу лостамагIа къаьстта дика болх барца белгалъяьнна я Гикаловски консервни завода, «Ачалуки», яха минеральний хий деча завода, Шалински, Гудермесски, Курчалоевски пищекомбинатий коллективаш.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iе йиш яц. Мехка шерра яржаш латтача перестройка дIадехачогIа, селханарчул дикагIа болх бе беза тахан. Дукххача производственни коллективашка перестройка юкъейоагIалга Iалаьмате мела лел, хьалха санна бизза пайда нийбац шоай таронехи кхоачамехи, мела лел керда техника юкъекхувлалга, номенклатурагIа продукци арахецара планаш кхоачашийнц. Поставкаш яра задании декхараши тIехьа дIалаьрхIача продукци маьхалъяккхара, къахьегама овсарле, продукце дикал лакхъяра план кхоачаш а ца еш. Ацетон, фенол, мехкдаьтта аппаратура механизированни гIиши-лон - монтажни инструменташ, ардакх, етта кирпишк, швейни изделеш арахецара планаш кхоачашъеш яц. Цхьайтта бетта договорни декхарех духхьал 70,6 процент йола объединенеши предприятеши мара лоархIаьяц. ДоговорагIа поставкаш яра план 98,3 процент мара кхоачашъяьяц. РеспубликерахIара кхоалагIйола предприяти йисай из план кхоачаш ца еш. Цар шоай смежникашка дIа ца кхоачийташ йисай 30,3 миллион сома маьха тайп-тайпара продукци. Ший ханнахьа поставкаш ца ярах, брак йола продукци арахецарах республика промышленносто текха гIод 17 миллион сом да. ДIахо иштта болх бе йиш яц.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Эггара чIоагIагIа саготдеш дезаш дола гIулакх дукхагIча даькъе из зе, даь йола предприятеш ер шу доладелча денз шо-шоашта финансировани а еш, йиззача хозрасчетага яьнначарех хилар. Царех дукхагIъяраш боаггIача боарамагIа болх беш яц: финансови даькъе хала хьалаш долаш я уж. Масала, «Красный молот» завода коллективо ер шу доладелча денз потребителашта дIа ца йохьийташ йисай 9,1 миллион сома маьха продукци «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене — 4,5 миллион сома маьха, производственни швейни объединене — 2 миллион сома маьха, кога гIирс беча фабрика — 0,7 миллион сома маьха.

Госагропрома предприятеша поставкаш яра план 98 процент мара кхоачашъяьяц. ТIадиса пачхаьлкхен декхар да 3,7 миллион сома маьха. Цу гIулакха тIехьа хьалхарча даькъе бехке я Ассиновски Грозненски консервни заводий коллективаш.

Халкъа эша товараш (чхьагIара продукци йоацаш) арахецара цхьайтта бетта план 104 процент кхоачашъяй, планагIа лаьрхIачул совгIа хьадаьд уж товараш 14,9 миллион сома маьха. Цу хьокхама задани тIехкхоачашъяй «Промавтоматика» НПО опытни завода, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно - экспериментальни завода, цементнии электромеханически заводий коллективаша.

Цхьабакъда, бIарчча республика хьанийцача культурно - бытовой гIулакхашта дола товараш арахецара даькъе декхар тIадусаш да. Уж арахецара цхьайтта бетта план 96,6 процент мара кхоачашъяьяц. Уж товараш арахецара даькъе тIехьаюсаш я «Красный молот», «Пищемаш», «Электроинструмент» заводий, «Стройиндустрия» яхача производственни объединене, экспериментально - механически завода, «Чеченингушпромстройматериалы» производственни объединене коллективаш.

Ткъестта промышленни предприяте (ерригнех а 14 процент) кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъяра план, 22 предприяте (17 процент) соахка укх хана хинначул а лохъяьй из. Цу 22 предприятех я «Электроинструмент», Грозненски экспериментально - механически, «Металлотара» заводий, «Чеченингушпромстройматериалы» производственни объединене коллективаш.

КIезига я пачхаьлкхен дикала Знак а йолаш арахецаш йола продукци а. Ерригa арахецача промышленни продукцех 7,4 процент яр мара яц из.

Ер шу доладелча денз госприемка юкъе а йоалаь болх беш я республикерча кхаь предприяте коллективаш. Цар къаьгга хьахьекхар дукххача шерашка чIоагIденна дола технически даькъера кхоачамбоацараш, организационни даькъе ца деш дусараш, продукци дикагIа хилийтар, бехктокхаме а ца хеташ, бе-башха а ца лоархIаш дукхача инженерно - технически болхлоша леладеш хилар.

Уж санна дола кхоачамбоацараш а ца нийсдолийташ, болх белга, кердача Iаьдалага къахьега Iемалга да. Иштта болх бечарех я «Оргтехника» яхача производственни объединенена чуйоагIача «Электроприбор» завода коллектив. Иза кийчо а яь дIаболабир цо шоай болх госприемка системагIа. Цхьабакъда, халахете а, технологически дисциплина йоаггIача бесса лелаяра, продукци дикагIа хилийтара дукхагIа дIадехаш дараш кхоачашдара кийча хиннаяцар «Красный молот», «Электроинструмент» заводий коллективаш, вневедомственни тIахьожам юкъебоалабарах ер шу доаденнача хана тIадиса декхар тIера дIа ца доаккхалуш хьайоагIа уж.

Республикера итт промышленни предприятии объединении хIанз болх беш я йиззача хозрасчетагIеи шо-шоашта финансировани еши. Экономически реформа хьалхара гIа ба из. Цхьабакъда, бIубенна боахаш бац из гIа. Арахецача продукцега дIадодар лохдара даькъе цу «иттне» хьокхамаш дика дац. ,иззача хозрасчетага яьхача предприятеех хIара йиълагIъяр цу хьокхама заданех лоархIаеш яц.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

«Грознефть» производственни объединени;
«Грознефтемаш» яха завод;
СССР 60 шу дизара цIерагIа йола «Оргтехника» яха производственни объединени;
Гудермесски медицински инструментий завод;
«Промавтоматика» НПО опытни завод;
«Трансмаш» завод;
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завод;
Электроремонтни завод.

ТIЕХЬАБУСАРАШ

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени;
Карабулакски химически реагентий завод;
Грозненски «Нефтехимзапчасть» яха завод;
Гудермесски «Нефтехимзапчасть» яха завод;
«Красный молот» завод;
Аргунски «Пищемаш» яха завод;
ГI. Ахриева цIерагIа Назрановски «Электроинструмент» завод;
Шелковски лесхоз,

Доккхий къахьегама толамаш а доахаш, хьинаре болх беш ба укх шера «Экажевский» совхоза шоллагIча шурий-товарни ферма дояркаш, скотникаш. Бригадир Альдиев Iийса керте латтача ферма коллектива 28-ча ноябре кхоачашъяй карарча шин шера план. ХIара кхоабача Iаттагара 2350 килограмм шура яккха езача укхаза шу чакхдаьлча яьккхар хургья 3250 килограмм. Соахка яьккха хиннaчул 240 килограмм дукхагIа хургья хIара Iатто енна шура.

Доахан[...]нал деча дояркаша, с[...]каша шоай декхараш [...]гIа кхоачашдар бахьан долаш укх бетта хIара дийнахьа 10—11 килограмм шура йоаккх цар кхоабача Iаттагара.

Доярашта юкъе шерра яьржача социалистически яхье хьалхле дIа ца хецаш къахьегаш хьайоагIа дикагIйола доярка Сурхоева ХIажар. Август бетта кхоачашъяьй цо шера план, хIаьта декабрь бутт чакхбаьлча цо мел яьккха шура хургья 4200 килограмм. БIарчча район хьанийцача а лакхагIчарех ба из хьокхам.

Ше дика къахьегарал совгIа лоархIаме гIо ду цо къонача доярашта а, царна дIайовзийт ший йIаьхий балха опыт. Дика къахьегарал совгIа хьинаре дакъа лоац ХIажара юкъарча вахаре а. Из я халкъа тIахьожама группа член. Ший къонача гIончашца йижарашца ДарсиговгIар Лидайцеи Iайнацеи, Писягина Нинайца, Гермиханова Заремайца цхьана тохк цо фермера хьалаш, гучадаьнна кхоачамбоацараш дIададаххалца сатец.

Каст-каст ферма цIеча уголоке вIашагIкхет дояркаш шоай балха итогаш яра, дIахо де дезачун дагабовлара. Цига шоаш дийца лоархIаме дешаш дIадовзийт ферма беррнгача болхлошта.

СУРТА ТIА: Шу чакхдалалехьа шоай бригадираца А. Альдиевца де дезачох дагабовлаш багIа дояркаш (аьрдехьара аьттехьа) Л. Дарсигова, З. Терхоева, З. Гермиханова, Х. Алиева. ХI. Сурхоева, Н. Писягина, А. Дарсигова.

Р. АУШЕВА сурт.

Кердадар юкъекхувл

ХIанззе гуш да Сунженски района «Ассинский» совхозо укх шера кIезигагIа баьле а 450 эзар сом цIена пайда бергболга. Из толам баккха вIаштIехьдаьннад подряд, хозрасчет юкъейоалаярах. ХIанз дезала подрядагIа 32 звенои коллективни подрядагIа 17 бригадеи я цу боахаме болх беш.

Толамаш даха новкъостал ду социалистически яхь вIаштIехьъяккхаро а. Укхаза моттийта лелайиц из. Цун итогаш хIара дийнахьа ю, хIаьта звеношта, бригадашта юкъе — кIирагIа цкъа. Яхьа итогех дувц совхоза радио чу гIолла, толашагIйолча коллективай сийна контора хьалхашка ЦIе байракх урагIйохийт, царех дувц леигазеташ тIа. Материально а белгалйоах.

Цул совгIа, яхье хьалхалаттарашта салаIа баха путевкаш тел мах боацаш, хIаьта коллективашта Тбилисе, Ереване, Баку, кхыча городашка экскурсе баха автобусаш хьежаю. Цу гIулакхо а геттара айду наьха хьинар, алсамбоанкх балхацара безам.

Сомий бешамаш лелаеча бригадашта юкъе шу доладелча денз хьалха я коммуниста Далаков Махьмада кулгалдер. Сом дIабалара карарча пятилетка шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш кхоачашйир цу коллективо

Цун кулгалхочох къаьстта дувца доагIа. Диъ шу хьалха юртбоахама институт яьккхай цо. Юххьанца кердача технологегIа юртбоахама культураш кхеяра агроном волаш болх бир. Цул тIехьагIа бригада кулгалде оттавир из. Шийна тIадиллача декхарах дика лоархIавеш хьа а воагIа.

Баьцадаараш леладерашта юкъе яхье хьалха я Уциев Джабраьил керте латта бригада. Ткъаь кхойтта гектара тIа кхебаь 1065 тонн хохаш дIабелар, цо пачхаьлкхенна, шера план 508 тонн йолаш. Иштта дика хьувкъабир цу бригадо саьмарсаькх, кхы тайпа баьцадаараш.

Хьаьнала къахьегаш я укх шера хIара хьайбана лаьрхIа 31 центнер доакъара единица Iалашъяь Гадаборшев Исраила кулгалдаь (хIанз кхыбола болх беш ва из), хIаьта план 60 эзар йолаш, 93 эзар сомий къона га кхеяь Тишенко Яков кертте латта коллективаш.

— Планаш шозза тIехкхоачашъеш къахьега нах бийца а варгвац, — йоах совхоза директора Дагонов Владимир Николаевича.

Перестройка наькъа тIа этта, болх тоабе йиш хулийта таронаш лехаш, уж балха юкъекхувлаш ба совхоза специалисташ, кулгалхой. Балха процессашта механизаци яра къаьстта теркам тIабохийт.

— Геттара хала а хьабеча хана боккха теркам тIабохийташ бе безаш а болх ба рассада дIайогIар. Молдаве толашагIдолча боахамашка санна, машинаца дIайогI хIанз рассада. Эггара хьалха из де болабеннараш бар опыт йола механизатораш коммунисташ Зимарин Александр Михайлович, Болахов Владимир Николаевич. Духхьашха 18 ди мара ца доадеш дIаегIар рассада, хIаьта укх шера 19 болхлочо новкъостал а деш, 12 дийнахьа баь баьккхар из болх, — дувц Даганова.

Баьцадаараш, сом чуэцаш яьшкаш ца тоъаш хало озар совхоза къахьегамхоша. Машина тIа цхьацца мара тIа ца отталуча йоккхийча контейнерашка чуэц хIанз хохаш, морковкаш, сом. Духхьал цу гIулакхо 3,7 эзар сом кходир. Механизаци яьй совхозе дукхагIдола баьцадаараш чуэцара а. Масала, помидораш, морковкаш, кабуц комбайнашца чуэц.

МалагIа пайда баьб цу боахама кхашкеи сомий бешамашкеи деча балхашта механизаци яро? ДIаяхача пятилетке хиннaчул 200 саг кIезигагIа эш хIанз. Из иштта дале а, кхаш шер а ца деш хIара шера 3000 тонн дукхагIа баьцадаараш кхеду.

ТIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама тIатеIIалард йоллаш боахк хIанз совхоза къахьегамхой. БIаьсти дIаювргйолча культураштa хьакъоастадаь дерригa а 1600 гектар лаьтта зэба аьха, минеральни удобренешца хьаьндаь кийчдаьд. ХIанз цига органически удобренеш йохкаш я. Уж 2800 тонн дIайихьай 15 декабрь хьатIакхоачаш. Юртбоахама продукци яккхарга дIадодар лохде гIерташ ба совхоза къахьегамхой. Цул совгIа, бархI бIаь гектара тIа хIанзле чудуийташ хий а техад. Укх хана хIанзалца ца хинна хIама да из.

М. ХАМАТХАНОВ.

Кхоачамаш гучадоах

Перестройка наха дIатIаэцар хила деза хаьддача гIулакхашца, къахьегарах хьахулар практически лакхдаларца дувзаденна.

Бригадаш, автоколоннаш дикагIа а бехктокхамегIа а болх бе яьннай тха. Ер шу чакхдоаккх оаха гIишлош ю материалаш дIаккхахьара, юртара гIишлонхой дIаккхувлара декхараш дизза а ханханнахьа а кхоачашдеш.

11 бетта мухь дIа-хьа кхахьара план 107 процент кхоачашъяьй. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна лаьттача социалистически яхье массехказза хьалхара моттиг лаьцар, «Чечингушагропромстрой» объединене, КПСС Старопромысловски райкома, райисполкома сийлен грамоташ елар цунна.

Коллективо доахача толамашка юкъе холуш моттиг лоац коммуниста В. Дашкуева кулгалдеча самосвальни автопоездаш лелаеча бригадо. Бригадни подрядагIа болх беш йола из коллектив перестройка еча хьалха латт.

Кхоачамаш лохачеи царех пайда эцачеи инициатива йолаш болх бу бригадо. Виъ водитель шишша прицеп йолаш болх беш ва, цо йиш хилийтай къахьегама овсарле лакхъе.

Бригаде болх дика вIаштIехьбаьккхаб, дисциплина чIоагIа я, бартагIа болх бу водителаша. Цо аьттув боалийт планови заданеш тIехкхоачашъе. Мухь дIа-хьа бахьара задани 104,5 процент кхоачашъяьй. Бригадана карагIдаьннараш массехказа белгалдаьхад, хIаьта Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна лаьцача социалистически яхье толамаш дахарах цунна еннай КПСС ЦК сийлен грамота.

Прицепех пайда эцаш бригадо дIадоладаь гIулакх хьаллаьцад кхыча бригадаша а.

Балха эффективность лакхъяра кхы цхьадола балхаш а ду коллективе. Дукха хIама ду оаха бытеи балхеи хьалаш тоадара. Болх беш я столови, лоацачеи йIаьххачеи ханашка салаIара, бытовой гIулакхаш ду помещенеш я. Предприятена хьалхашка сомий беш егIай. Кердаьккха тоаеш я автомобилаш юла мойка, Iай болх бергболаш кийчъяьй участкаш.

ХIанз наха дукхагIа пайда эц кхоачамех шоай къахьегамах хьахур дукхагIа хилийта гIерт уж.

Хозрасчетага, коллективни подрядага довлара чIоаггIа кийчлу Нах гIерт болх дикагIа бе а къахьегамах доагIар дукхагIа хилийта а. Бакъда клиенташта (ПМК, ЗЖБК, карьер) дог Iаббаш дика болх бара коллективана а бригадашта а доагIаш дола хьал дац. Тахан а тха кулгалхой болча вахар тха дикагIболча кадрови водителех вола А. Белоусов. Из болх беш ва беза мухь кхухьача МАЗ-504 яхача автомашина тIа. Цо мухь кхухь ЖБИ заводе, металлоконструкцеш кхухь гIишлош еча объекташка. Кхаь дийнахьа лерттIа болх бубеннабац цунга, шин дийнахьа Iойоассеннаяц цхьан дийнахьа етта хинна автомашина. «Мел дIаьхлургда ер иштта», аьнна уйла яйташ моттигаш а нийслу водителашта. ХIанз а тIехь чIоагIа низкъала да мухь тIаботареи Iобаккхареи хьалаш.

Из деча хIанзалца балха дукха ха йоаю наха а автомашинаша а. Кхыметтел автомашинаша эггара дукхагIа мухь дIаккхухьача карьерашка а гIулакх тоалаьдац. ХIара ведомство а цу даькъе шийна аьттув бола гIулакх де гIерт. Перестройка еча юкъе хьинаре къа а хьегаш, дакъа лоацача наьха из йоацаш моттиг нийсъелча балхах догъэккх. «ЛаьрххIа оаха шоашта болх беча наьха оагIонгахьара перестройка елга тхона хоалуш дац». — иштта я водителий уйлаш.

Автомашинаш болх ца беш сайца латталга, эффективни болх бара эша хьалаш Iалаш ца делга, тIехьа а ца тетташ, дIадаккха деза.

Автотранспорта хьакъехьа цу тайпара йола проблемаш дукха хьаIайнай республике. Тхона хетачогIа, уж проблемаш къостаяра комплексни программа оттае а кхоачашъе а еза, тIехьа а ца тетташ.

Иштача лостамо йиш хулийтаргья перестройка практически гIулакхашца кхоачашъе.

А. ПЛИЕВ,
«Чечингушагропромстрой» объединене Грозненски АТП начальник.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: ПЕРЕСТРОЙКАХ ЙОЛА ОТЧЕТАШ

ДЕША КОРТА — БОЛХ

Назрановски районни газето хьалхе кепатехар перестройкана кулгалдара парте райкома бюрос беча балхах пленуме ергйолча доклада тезисаш. Парте райкома секретараш, бюро берррига членаш, отделай заведующеш хилар къахьегама коллективашка, партийни организацешка. Цига цар къамаьлаш хилар коммунисташца а парте боацарашца а.

Пленум кийчъеш цу тайпара болх чакхбаккхаро кIоаргбир парте райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиева яьча доклада чулоацам. Бюрос, аьлар цо, къаьстта терко яьй общественни вахара демократизаци, радикальни экономически реформа яра, наха юкъе бу болх бара, цар къахьегама а быта а хьалаш тоадара.

Пленуме дийцар межлесхоза, автотранспортни предприяте, РСУ а кхыйолча а коллективаша перестройка елга хьинаре дIадоладарах.

Цхьабакъда, гIулакхаш массанахьа цу тайпара лел ала йиш яц. Хьаэцаргъя вай, ГI. Ахриева цIерагIйола «Электроинструмент» завод. Укх тIеххьарча хана вогIа болх бе яьннай из. Госприемка юкъе а йоалаяь къахьегача цун коллективо укх шера 11 бетта планагIа йоагIачул кхо миллион сома маьха продукци кIезигагIа арахийцай. Из бахьан долаш заданех лоархIа ца еш йисар еррига район.

Уж а кхыдола а цIенхашт-та гIалаташ дувлийтарах пленуме къамаьлаш даьраша чIоаггIа критика йир завода партбюро секретара А. Манкиевна, директора Х. Тамасхановна, парте райкома отделашта а секретарашта а.

Перестройкас увттаду керда декхараш кхоачашдеш яц кирпишкаш ю завод, «Назрановская» яха МПМК. Бахача наха лерттIа гIулакх деш, цар хьашташ дизза кхоачашдеш яц бувзама районни узел, коммунальни службаш, торговле предприятеш, унахцIено лораяра организацеш.

Цу даькъера цIенхашттa кхоачамбоацараш дIадахара фу ду райкома бюрос? Перестройка елга сиздара, цхьайолча коллективаша Iоаяь опыт дIайоаржаяра, цох массанахьа пайда эцара дер фуд?

Докладчико мукIарал ма дарра, цу хьакъехьа ца деш дуккха хIамаш дус. Перестройка опытах боаггIача бесса пайда эцац бюро членаша, райкома секретараша. Цунца дувзаденна цIенхашт-та бехк баьккхар КПСС райкома шоллагIча секретарах А. Абрашинх а цо тIахьожам лоаттабеча промышленностеи транспортеи отделах а. Партийни организацешкеи предприятешкеи вахача цар секретараша а кулгалхоша а бе беза болх ше бе гIерт из, этта хьал кIоаргга тахка а ца тохкаш решенеш тIанийю.

Ма дарра аьлча, бюро балха юкъе а кIезига дац кхоачамбоацараш. Цо а райкома аппарато а: секретараша, отделай заведующеша доагIар хьадехац боахама кулгалхошкара. ХIаьта кIезига моттигаш яц цар бехкагIа производствера гIулакхаш во лелаш, коллективашка кхетама болх белга тесса дита. Коммунистий авангардни лоархIам айбара де мел доагIар дац юххьанцарча партийни организацеша.

Укх тайпара масалаш доаладир пленуме. Назрановски совхоз - техникуме во хьувкъаду ялат, кIезига йоаккх шура, дукха да юртбоахама продукцега дIадодар, эсала латт экономически анализ елга. Парте райкома бюрос йийцай цу боахама партбюро секретара М. Берихановa а директора Б. Полонкоева а отчеташ. Уж шаккхе партийни бехктокхаме эзав. Бакъда, дикагIча оагIорахьа хувцалуш хIама дац совхозе.

Тхо долча тIа-тIа дукхагIа хьаух вай ханара чоалхане станокаш, кхыйола оборудовани, аьлар «Электроинструмент» завода слесара - инструментальщика, СССР Лакххеьарча Совета депутата Халгуев ТIахIира. Бакъда, цу техникана болх бе ховш специалисташ бац тхацига. Уж кийчбара хIама деш яц завода администраци а партийни организаци а. Царгара доагIар хьа хIана дехац парте райкомо, цун бюрос?

Тхона, «Агропромхимия» болхлошта, чIоагIа новкъа да, йоахар цун директора Костоев Макшарипа, оаха хьегаш дола къа зехьа довр. Совхозий кхашка латт минеральни удобреней гувнаш. Бакъда, боахама цу тайпара «доал дераш» бехктокхаме озаш саг вац.

Партийни организацей секретараша «шоай секретараш» баьб комсомольски организацешта керте латтарех, аьлар ВЛКСМ райкома секретара Султыгова Хадишата. Царгара бокъо ца яькхача кхыметтел райкома пленуме а баха йиш яц цар.

Хетаргахьа, пленуме цу тайпара къамаьлаш хургдацар парте райкома бюрос уж дешаш шоай хана терко ца еш дитадецаре...

Къамаьлаш даьраша белгал ма даккхара, район экономически а социальни а дегIайоалаяра дешаш тIагIертта къестадаьд укх тIеххьарча хана. ДIаяхача пятилетке шера юкъера дехкачул шозза гаргга дукхагIа дехкад дулх, шура — цкъаи ахаззеи дукхагIа, алсамдаьннад тха, шекара свеклаш, коартолаш, баьпадаараш дохкалга. Из дика да. Цхьабакъда, уйла яйташ ла цхьаькха. ПланагIа доагIачул дуккха а дукхагIа да дулхага а шурийга а дIадахар. Ховш ма дий, цхьадолча боахамаша, къаьстта «40 лет Октября» яхача совхозо, дулх дохкара планаш нонагIча даькъе нахагара хьанийдаь хьайбаш дIачутелара чотагIа кхсачашъелга. ХIана нийсденнад из, малах гIулакха бехке, хьатIайоагIача хана фу де лерхI юртбоахама продукцега дIадодар кIезигдара? Пленуме корта а болаш къамаьл хилaнзар цу хьакъехьа. ХIаьта из хиланза даргдоацаш дар, аьнна, хет тхона. ХIана аьлча, из дувзаденна да перестройка кIоаргъярца, боахамий экономика чIоагIъярца.

Юрташка соцкультбыта объекташ хьалъярга укх тIеххьарча шин шера дIадахийтад 2,3 миллион сом. Хьалдаьд итт эзар квадратни метр нах чубаха цIеношц, Яндаре — детсад, ГIайрбика - Юрта — школа. Назране болх бе йолаеннай физкультурно - унахцIенон комплекса хьалхара аргIа. укх деношка хьалъьяргйолаш я Экажкъонгий - Юртара клуб, дийнахьа бIаь саг тIаэцаргвола амбулатори хьалъю СурхотIа, цига хьалдеш латт культура ЦIа.

Цхьабакъда, къоастаянза проблемаш шортта я районе. Ялат даккхара а из пачхьалкхенна дIадалара а заданех лоархIаьяьц из. Духхьал йокъал латтарах из нийсденнад аьлча нийса хургдац. Кадраш йоагIийоагIача дIанийсъяра, прогрессивни технологеш массанахьа юкъеяхьара, коллективни а дезала а подряд ерригача совхозашка вIаштIехьъяккхара райкома бюрос йоакхо ца ярах нийсденнад из дукхагIча даькъе.

Района экономически а социальни а потенциалах бизза пайда эцара дешаш оттадир пленуме къамаьлаш дараша. Вай лоамашка я ткъо эзар гектар гаргга даьгIенаш, йоахар цар. Бакъда, царех боаггIача бесса пайда эцац. Геттара дика хурглар цига жа леладу совхоз вIашагIъеллача. ТIаккха кхы тIа дукха дулх, тха даккха йиш хургьяр. Лоамашка лелае йиш яр говраш, нокхарий.

Производствана интенсификаци яро дIадех хьайбаш дорстадергдола откормочни совхоз хьаелга. «40 лет Октября» яхача совхозерча площадках пайда а эцаш, де йиш йолаш хIама да из, белгалдаьккхар пленуме. Уж дешаш дуккхаза увттадаьд республика Госагропрома хьалхашка, бакъда, къоастадаь доалаш-м дац.

Пленуме къамаьлаш даьча «Экажевский» совхоза партийни бюро секретара М. Тумгаева, «40 лет Октября» яхача совхоза директора М. Бекова, тIема ветераний совета председатела С. Плиева, кхычар дийцар парте райкома бюро болх перестройкас, демократизаце а гласносто а дIадехарашка хьежжа тоабара, юххьанцарча партийни организацей, коммунистий денал айдара, радикальни экономически реформа йизза чакхъяккхара де дезарех.

Парте райкома лоархIам айлургба, йоахар пренешка къамаьлаш даьча коммунисташа, нагахьа санна цун секретараша, бюро хIара члено перестройка чакхйоакхалга шоай керттера декхар лерхIаш болх бой, массе хIаман тIехьа цар шоашкара масал гойте. Цудухьа хила беза бюрона юкъебоагIараш геттара принципиальни, кхоачамбоацараши гIалаташи ца ловш, нийсхо лелаеш, наьха инициатива, керда мел дар хьаллоацаш. Лоацца аьлча, уж хила беза боккъонца бола парте бIухой, цкъа дIадоладаьр чаккхдаккхалца тIехьашка а баргбоацаш, хIамах кIоаргга кхеташ, тахан карагIдаьнначох кхоачамбаь Iергбоацаш.

Цхьабакъда, бюро берригача членаш а членалла кандидаташ а цу тайпара болх беш ба ала йиш яц. Масала, оргтодела заведующех И. Муцольговх аьлар цо отдела болх кено дIадехарашка хьежжа эргабаьккхабац, шийца цхьана болх берашкара доагIар цIенхашттa хьадехац, кадрай резерв вIашагIйоллара лерттIа йоакхо йиц.

Ховш ма хиллара, жилищни законодательство чIоаггIа телхадеш, районе вIаллa бахаш боацача наха бовзара-безара, гарглони тIагIолла лаьтташ хьежадеш, ца йоагIачарна квартираш телаш моттигаш хиннай. Цу гIулакхех лаьца райкома бюрос решенеш тIанийьяле а, цу гIалатий, вай хана цхьаккха дича хала йиш йоацача нийрчача гIулакхий овлаш тийда даьннад ала хьалха да. Цудухьа, йоахар пленуме, райисполкома председатель А. П. Бондарь декхарийла ва дIахо йодача хана уж санна йола нарушенеш хургйоацаш, лаьтташ декъалга а квартираш хьежаелга а шерра гласность йолаш леладе, наха шоаш тIахьожам лоаттабергболаш леладе.

Халкъа тIахьожама районни комитета председатела А. Джандигова перестройка декхараш кхоачашделга творчески леладац, нийса доацача хIамашта духьала къовсам лоаттабеча халкъа тIахьожама органий тарохх бизза пайда эцац, аьлар.

Бюро членаш хиларах тарра, цун балха тIа доаггIаш дола хьинар гойтац аьнна бехк баьккхар трикотажни фабрика швея - моторисгках Д. Дерсиговайх, «Назрановский» совхоза мотористах М. Тоховх.

Ший балха стиль а методаш а овлангара денз эргаяхеи тоаеи езаш я парте райкома секретарь Л. Америханова. Бюро член йолча цо ледара леладу идеологически активана нийса лостам телалга, бахача наха юкъе бу политически кхетам баларен болх тоабелга. Къаьстта дукха кхоачамбоацараш да интернациональни, атеистически, патриотически а нравственни а кхетам балара даькъе.

Перестройкана кулгалдеча райкома бюрос дувлийта гIалаташ, цу даькъе нийслу кхоачамбоацараш керттерча даькъе дувзаденна да цун хьалхарча секретара А. А. Мякиева балха стилаца. Кадрашкара доагIар дукхагIа хьадеха, тIанийяь партийни решенеш кхоачашъелга Iалашде деза цо. Самокритичнеглa а карагIдаьнначох тIехдаьккха ца дувцаш хила веза. Теркам тIабахийта беза райкомера юххьанцарча парторганизацешка дIакхухьийта каьхаташ ма хулла кIезигдара, райкома болхлой къахьегама коллективашка дукхагIа хилийтара, бюро члений хьинар лоархIамегIдола дешаш къестадеча тIадерзадара.

Пленуме дакъа а лаьцар, цига къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара Д. Г. Завгаева. Парте райкома бюро, секретараш, аьлар цо, декхарийла ба дош а гIулакх а цаI хилийта, шоаш тIанийяь решенеш тIагIертта кхоачашъе.

Укх тайпара масал доаладир цо: хьатIадоагIача шера 1-ча январе денз йизза ча хозрасчета тIа а шешийна финансировани ярга а йоал «Электроинструмент» завод. Болхлошта юкъе дIайоаржаьча анкеташа хьа ма хьоккхара, хаттараш даьрех 11 процент барашта дох хIама хац, хIаьта 90 процент барашта хетачогIа, из хIама сов хьалха деш да, кердача хьалашка болх бе кийча яц коллектив. ХIаьта парте райкома бюро ший заседане дийца ма дарий завод кердача хьалашка болх бе ялара дош, цох лаьца соцам тIа ма ийцабарий. Бакъда, из мишта кхоачашбу, ма дарра аьлча, саго теркалдинзар.

Къа ца хьегаш доходаш яхарца лоаттабу къовсам кхы а чIоагIбе безаш хиларах дувцача хана, Д. Г. Завгаева белгалдаьккхар, базар елга, социалистически доалахьенна тIакхувдалга, кхыдола негативни гIулакхаш леладелга цIендаь дIадаькхa ца хилар. ХIаьта социальни нийсхон принцип телхаяро цIенхашттa зе ду. Уж ерригa проблемаш къестаяра даим йоакхо е еза парте райкома бюрос.

М. ИБРАГИМОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

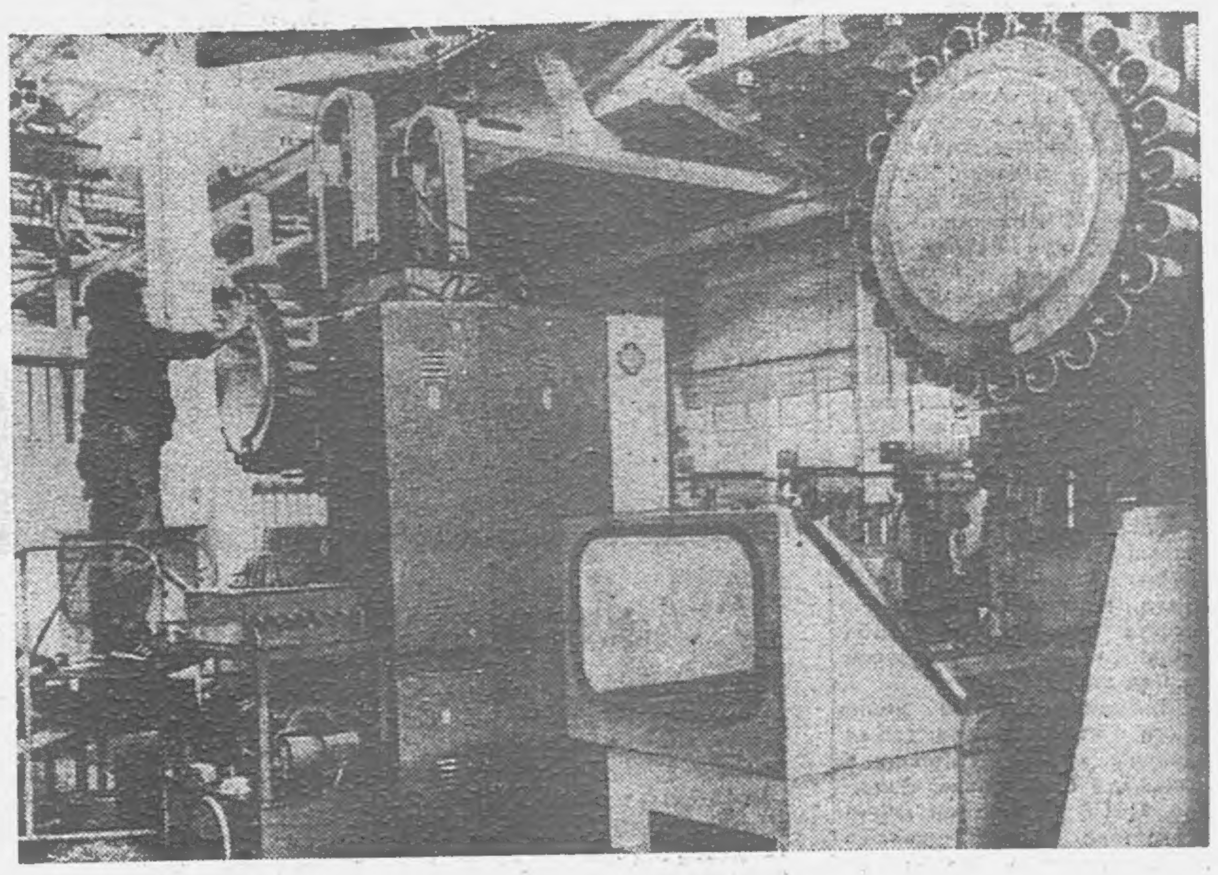

НРБ. Советско-болгарски вIаши пайдане леладу технически гIулакхаш кхы чIоагIдалара тешал ду «Металик» яхача пазарджикски заводо «Иваново-София» яхача Iилман-производственни объединене программе дакъа лоацаш хиларо. 1987 шера ивановски станкостроителий технически документацех предприяте кердача ноахалах йола 35 обрабатывающи центр хьае лерхI, царех дукха хIама ца эшаш нийсса ахаш СССР-ра заказчикашта лаьрхIа я. ХIаьта хьатIадоагIача шера денз «Металик» хIара шера лакха къахьегама овсарле йола 150 гаргга машина арахеца йолалургья.

Иштта «Иваново — София» НПО вIаши гIулакхаш леладара спектр хадданза шерлуш латт керда предприятеш юкъеозара чотагIа.

БТА—ТАСС сурт.

Африкас харцъю расизм

Лусаке (Замбия) хилар сага бокъонаш лелаяра проблемана хетаяь шийтта африкански мехка викалий шин кIирагIара семинар. Семинар яьяр ООН Дешареи Iилматохкамеи институто (ЮНИТАР).

Апартенд во я аьнна цхьаккха а тешаве гIорта ца везаш йовзаш я тахан. Iаьржа сибат дола нах дувцилге йоацаш мукъабахара наькъаш дар дувцараш. Иштта чарех цаI хет семинар яьраштa Къулбехьен Африка кризисни хьала цу регионе сага бокъонаш лораяра сфере кхы цIаькха а пресса теркамм прогрессивни общественни теркамм тIаозарах.

ЮНИТАР исполнительни директора Мишель Доо Кинге йоах: «Сага бокъонаш лораяра эггара тешамеча рантех цаI я цу ситуацена шеррача, хьинаре гIулакхаш дара киййча йолча общественноста а сага бокъонаш лораяра тIехьа латтача хьинареча пресса а теркам тIабахийтар».

Семинаре дакъа лаьцараш сагота хилар геттара доагIаш да. ТIеххьарча деношка хиннарех цхьадараш мара дац ераш.

Кейптауне ахканарча каникулашка яхача парламента зданена хьалхашка тайп-тайпара сибата бос болча кхалнаха демонстраци йир еш суди следствии а йоацаш лийца боахка шоай моароши къонгаши хьахецар хьадехаш.

Чрезвычайни хьал дIакхайкадаьчул тIехьагIа ЮАР-е лийца нах ткъаь итт эзар саг хилар, царех итт эзар бераш а долаш.

23 шу дола Мозес Жантжеси 26 шу дола Веллингтон Миелиси вийначул тIехьагIа боабе аргIа йолаш политически лаьца 38 саг ва — маIа нахи кхалнахи.

Калахаре вокххача сагобушмена чIоаггIа новкъа а хеташ дийцар цига венача журналистага: «Чиновникаша шоашта пайдана доаца «Iаламa бераш лерхI тхох». Иштта дале а из-м прогресс ма йий: хьалхагIа тхо «фауна дакъа, чарахьал дара аьттув бола моттиг мара яцар».

Набахтара мукъаваьннача АНК лидерех волча 23 шу даьннача Гован Мбеке аьлар, Африка къулбехье мукъаякхара тIехьара къовсам дIахобахьа кийча ва со.

Укхаза, Хараре, Зимбабве столице, хилар итт шу хьалха вийна гIорваьнна вола африкански лидер Стива Бико трагеди гойта чIогтIа ювцаш хинна Роберт Аттенборо «Кортамукъаленна тIахьехар» яхача фильма премьера.

Эхь довреи турпалалеи хIамаш хIара дийнахьа дукхагIа хул. Цудухьа ЮНИТАР-а семинаре дакъа лаьцараша белгалдоаккх континента къулбехьа сага бокъонаш лораяра проблема тIехьа а ца тетташ къоастае езалга эггара ирагIйола проблема хилар. ЦаI хьадда да: тахан цхьаккха а лоархIаверггвацар апартеида система хьаллаца. Бакъда из дара кхыдола наькъаш да.

Лусаке хиннача семинаре хьажар конгресса викалий палатана США госдепартамента дукха ха йоацаш киййчдаьча замбе сага бокъонаш телхаеш моттигаш я яхаш дувцача документага. Дийцар къайладахьа гIерташ, документа автораша яздаьд замбийски набахтенашка даьча низий, прессе критика е правительствас цамогийтара хьакъехьара дар «гучадоаккхаш». Американцаша хьалхашка денача хIамаша мехкан нах эгIазбигар.

«Замбия кIезига дегIадоагIача мехкех цаI ба, — аьлар Лусаке пресс-конференце республика оборонан кхерамзлени дешай хьакъехьарча пачхаьлкхен секретара Алекс Шапе. — Цига конституцегIа гражданина бокъо я президента саг лацарах долча указах лаьца къовса, хIаьта цох дуккхача пачхаьлкхенашка пачхаьлкхенна духьал валар лоархIаргдар. Президента указагIа лийца нах тIехьагIа суде мукъабовлийта дукха моттигаш хиннай».

«США госдепартамента ха мегаргдар тха республикас сага бокъонех йола ООН декларaци ший конституцена юкъейихьалга, — яхаш язду «Замбия дейли мэйл» яхача газето.

ВIалла дукха ха йоацаш африкански цхьаогIон Организаце (ОАЕ) саген халкъийи бокъоний Африкански комисси вIашагIтехар. Саген халкъийи бокъоний африкански хартена ратификаци яьча эггара хьалхарчарех цаI яр Замби.

Замбе юстице министран генеральни прокурoран Фредерик Чомбена хетачогIа, госдепартамента фальшивка республика чурча гIулакхашта юкъе США гIерташ хилларах дола кхы цхьаькха тешал да. «ХIанзалца правительствана критика яьй, аьнна, цхьаннена а таIазар даьдац, — аьлар министра. — Иштта таIазар де аьнна а дац закона тIа».

Африке сага бокъонаш бахьан лоаттабу къовсам нокъзара баккха гIортара меттахьа хIама техар. Американски фальшивках семинара балха документ лаьрхIа хьажа тиганзар семинаре дакъа лоацараша.

Андрей ДУБРОВСКИЙ,
АПН соб. корр.

Хараре.

10 МИЛЛИОН САГ — КЪЕБАРАШ

10 миллион нах — Англе юккъера лаьрхIача хIара пхелагIвола гражданин къела официальни боарамал лохагIча хьал тIа ва. Лорий группо Къаман медицински ассоциацегара дийхад хIара дийнахьа шоаш болча ухача унахой геттара вовча къелах йола доклад кийчъелга. Укх шера май бетта араьяккхача цу доклада тIа белгалдаьккхад: «80 шерашка мехка этта къел моральни нийса лархIа йиш йоацалга. Мехка эттача къелаца, лазаращцен нах бовш хиларцен кховсам лоаттабара чIоаггIа гIулакхаш диза даргдац»., аьнна.

Доклад кийчъьяча болхлой группа председатела д-ра Джеффри Канде аьннад: «Тхона новкъадаьннад алапи лохдалар, къел лакхлуш хилар, бIаьхийчарнеи къечарнеи юкъера юкъ кIоарглуш хилар».

Чарльз Диккенс венна дукха ха яле а, доклад ешаш хеталургда Англи хIанз а Диккенс ваьхача хана хиннар я, аьнна. Моарой хадданза бе болх болаш бола кхалнах бе болх боацарий кхалнахал кIезигагIа бов. Бе болх боацарий бераш кIезигагIа дов. Дезала доходашца бокъонаш ювзаенна я берий унахцIено, царна юкъе чIоагIа яьржа я наркомани, хIаьта боккхийча наха, доклада тIа белгалдоаккхаш махиллара, шелал, моцал тIалатт.

Укх дIадахача ткъаь шера Британе бераш кхозза дукхагIа къеча хьал тIа да. Берий къелаца къовсам лоаттабеча группа председатель Руфь Листера бакъду Великобритане 4 миллион гаргга дола бераш ла йиш йоацача воча хьал тIа, хIаьта из хадданза вогIа а хулаш хилар.

Официальни статистикагIа бIаьхийчен къечен наха юкъера юкъ тIехь - тIехьа шерлу. Консерваторий социальни политиках духхьал хьахиннар да из. 1979 шера хоржамашка ше котъяьначул тIехьагIа къеча наьха хьал кхы а вовча доаккхаш гIулакхаш дир цо. Керда законаш эггара чIоагIагIа Iаткъараштa юкъе нийсбелар пенсионераш. Шоай средствай дика доккха дакъа цар йIовхалга, машинашка, медикаменташка дохийт.

Консерваторий партегара парламента член волча Мэтью Пэрриса цкъа Iоттар еш белгалдаьккхар «соцобеспеченегIа доагIача пособегIа вивза воахалургва», аьнна. Из гIулакхаца хьахьокха аьнна шийгара дIадийхача, цунна пособи кхоачамбеш хиланзар цхьан кIирагIа а. Дукха ха йоацаш араьяккхача санитарни просвещене проблемах йолча отчета тIа доаладаьд бIаьхийчен къечен наха юкъера юкъ йохарах дола цхьабола министраш ара ца далийта гIирта.

Тэтчера правительствас декретни пособеш дIаязьяй. Цул совгIа, торн гIерт ворхI миллион болча ноаной бераш леладара луп дола пособеш совцаде а цул тIехьагIа геттара дIалаха а. Тэтчера правительствас экономически политико эггара дукхагIа бала тIаоттабераш цхьаь баха ноаной ба.

Беатрике ХАММЕРЛИНГ,
английски журналистка.
(АПН).

Лондон.

ШИРДАЬННАЧА ГIУЛАКХАШЦА — ЛИРА КЪОВСАМ

КЪАМАЬЛЕХ ПАЙДА БАЛАЦ

ВорхI бIаь совгIа саг ва Грозненски консервни заводе болх беш. Цун интернациональни коллективе ба ткъаь иттех къамех бола нах: тайп-тайпара оамалаш, дог-уйла, нигат дола кагийнах. мехкарий, къоаной.

Мишта латт царна юкъе идеологически, атеистически, интернациональни кхетам балара болх белга? Цу хаттара жоп а луш, предприяте партбюро секретара В. П. Недвижаева аьлар:

— Атеистически, интернациональни кхетам балара болх дIахо а тоабар предприяте партийни организаце керттерча декхарех цаI да.

Цу лостамагIа беча балхах лаьца хоалам боллаш дувцаргда шоана идеологически балха волча са заместитела Бисултанов Хусейн Бисултановича.

— Атеистически кхетам балара даькъе, къаьстта дукха болх баьб укх шера, — йоах партбюро идеологически балха волча заместителя Х. Б. Висултанова, — папкаш, сона хьалхашка Iо а ехна.

Цо хьахоададьлча цхьан папкана юкъе я кхычахьара хьабаьхкхача лектораша йина лекцей тематика. Укх шера цига йийшай ткъаьх лекцеш. ХIаьта царех атеистически темана хетаяь 18 августе завода сменни мастера Асхабова йийша «Дин хIанзара идеологически болхи» яха цаI мара яц. «Мичара хьадоладеннад эрсашта, нохчашта, гIалгIашта юкъера доттагIал!» яха цхьаькха лекци а йийшай цига, ший чулоацамга диллача, атеистически темана гарга йолаш.

Атеистически кхетам балара хетабаь дукха болх баьб оаха, яхар пайдана дац корта болаш даь хIама ца хилча.

Цкъарчоа хетадала тарлу, ширдаьнна нийрча гIулакхаш, хьаллувцараш, динах тешараш укхаза вIалла бац, аьнна. Кхыметтел цкъа собрани е бюро заседани яьяц цига. Цул совгIа, партбюро секретара В. Недвижаева, цун заместитела Х. Бисултанова, бюрона юкъебоагIача предприяте директора А. Мушаилова, профкома председатела Л. Музырас цхьаккха лекци йийшаяц атеистически темах лаьца. ТIаккха бюро вокх членех-м дувцу а эшац. Наьна мотт хьехархо а вIалла дувца а дагIац.

Кхыдола балхой сов дукха хилахь, низ дIа ца кхоачабе балхана. Укхаза бIаь гаргга коммунист, парте членала вив кандидат.

Иззал низ болла ше, цига вIашагIъеллаяц атеизма совет, арахецац «Атеист» яха пенгазет, атеистически темагIа дола литература дац. Кхыметтел, завода партийни бюро цхьайтта членах цаI вац болхолошта юкъе беча атеистически балха тIахьожам лоаттабара, из тоабара бектокхаме ва, аьнна, белгалваьккха.

Коллективе атеистически кхетам балара цхьадола балхаш ду оаха, ала гIерташ, къамаьл де велар партбюро секретара заместитель Х. Бисултанов. Тха заводской библиотеке я атеиста уголок, эшаш мел дола литература а долаш, яхаш дувцар цо. Из-м моллагIча библиотеке бе безаш болх ма бий, партийни организаце баь мичаб аьлча, къамаьл сацийтар. Хусейн Бисултановича кхетадир киловзал чакхъяргйоацалга. Цудухьа хьахулача кердача шера болхлошта болх овлангара денз тоабе дош делар цо.

ла нах нийслу юкъарча рузкъана тIакховдар харцахьа ца лоархIаш. ДIабахача цхьайтта бетта къоалаш даь 87 моттиг нийсъеннай укхаза, из бахьанце иттех саг балхара дIаваьккхав. Царех ба Шеин, Асхабова, Юнусова, кхыбараш. «Несунашца» боаггIача хьисапе къовсам ца лоаттабарах строги выговор яьй викельни цеха начальника А. Евлоевна. Новкъостий судо гIод техад Демидована, Арсангиреевана, Валикоевана, Сулихаджиевана, кхы дуккхачарна.

Дика дац заводера производственни гIулакхаш а. Ер шу доладелча денз ший потребителашта продукци лоаттаяра договорни декхараш кхоачаш ца деш хьайоагIа из. ДIабахача цхьайтта бетта ший смежникашка цо дIа ца кхоачийташ йисай миллион сома маьха продукци.

Консервни завода коллективе атеистически кхетам балара болх тесса битарах тIахьажа дезаргдац вай. Парте Ленински райкомо, доагIар шиш хьадийца дIаррах.

К. МАГОМАДОВ.

США Конкорде (Калифорне штат) ВМС-а база юххе укх шера 1 сентябре боеприпасаш нийца йода поезд демонстранташта хьалхашка ца соцаш дIаяхар юкъе цIур белла даь хIама дар. Пентагона официальни доклада тIа белгал ма даккхара, вокхагIволча охранника шийна ховше состава машиниста баьццара сердало еннай. Из бахьан долаш чIоаггIа лозавир антивоенни болама активист Брайан Уилсон.

Саг лозавир ма дарра гуш хиларах военни прокурор из военни объект доалахьа йола капитан Л. Кегла отставке вохийталга хьадеха дезаш хилар. Цхьабакъда ВМС командоване «эпсара мундира» йоакхо еш прокурора яь решени дIа а яьккха взыскани мара ца еш витар, цхьан ханна официальни доклада тIара тохкамий итога формулировкаш хийцар, из дIахо тахкара конгрессага дIаденнад.

СУРТА ТIА: Брайн Уилсон США герзашцарча низий гIулакхашта йолча конгресса викалий палата Комитетера тохкамаш дар йолча подкомитете из гIулакх дувцача хана.

АП—ТАСС телесурт.

ДИКАЧА НАХАХ

БАРКАЛ ХЬОНА, ЛОР

Наьсаре бахача наха хийла дувцаш хезад сона районни больнице балха венав Iалаьмате дика лор, яхаш. Нах кхотабенна бахача моттиге хабар, моллагIа кердадар сиха нахала доал. Унахочо унахочунга дувцаш, вокхо лоалахочунга, гаргарча сагага оалаш, бага даха лелар цу лорах дола къамаьл. Цхьаболчар йоахар: «цо моллагIча лазара дарба ду», шоллагIчар дувцар «из алхха жамарашка мара хьежац», хIаьта кхоалагIчар IотIадеттар — цо ше Москве дийша ваьнна цIавоагIаш лазерни аппарат енай, яхаш.

Къамаьла тIеххьа гучадаьлар каьхаташ а. Уж кхаьчар районни газета редакце. Наха яздора, шоаш цамогаш хинна больнице кхачарегIа, «дошо кулгаш» долча къоначa лоро Могушков Мусай Ахьмада шоашта дарба дарах. Цунна дег тIара баркал йоахар, селхан вахарах дог дилла хиннача, амма тахан юха а лоро дунен морзо йовзийтача наха. Каьхатий автораш тайп-тайпара бар: къона, къаьна. Бакъда цар массане дегай айхха гаргало тосаеннаяр шоашта дарба даьча, шоашта везавеннача, шоашта бала гаьнабьккхача Могушков Ахьмадаца. Лорах лаьца дуккха дIайха дешаш оал цо дарба даьча унахоша И. Мержоева, М.-С. Тутаева, Хь. Нальгиева, М. Ахриевас, О. Келигова, Б. Измайлова, кхычар. ВIалла вийца вала а магац Нальгиев Йоакъапа ший даьна, Хьасана, дарба даь лор.

...Наьсар-Кертера школа чакхъяьккхачул тIехьагIа Ахьмад деша вахар Н. И. Пирогова цIерагIча Москверча шоллагIча Паччахьалкхен медицински институте. Iилма тIакхуваш, дешарах кхеташ, хила ма везза лор хила лерхIа студент зийра института преподавателаша. Цудухьа шоашкара мел эша новкъостал дора, хIаьта цунгара, шоай коллегагара санна, дIадехар цIенхаштта а дехар.

Из йистеяьккхачул тIехьагIа дийшад клинически аспирантуре, хIаьта 1985 шера, ший 30 шу дузача шера, цох хилар медицински Iилмай кандидат. Атта хиннабац из никъ, вешта толам цIаккха хилац атта.

Хургволча Iилманхочо хийла бийсаш дIайихьар книжкаш, бокхача лорий Iилман балхаш дешаш, практике волаш унахошта дарба де Iомалуш.

Ахьмада геттара дика аьттув баьлар. Цо ший Iилман болх бора цIи хеззача профессораца Лопаткин Николай Алексеевичаца. СССР унахцIено лораяра министерства керттера уролог, Социалистически Къахьегама Турпал, СССР медицински Iилмай Академе академик, института оперативни неврологе а урологе а кафедра заведующи вола Н. И. Лопаткин Iалаьмате дика хьехамча хилар Ахьмада. Цо лоархIаме декхараш уттадора ший студента хьалхашка, даим зувра цо уж мишта кхоачашду, мишта дIабода Ахьмада Iилман болх, дешар.

Хургволча лора хам баь варгвоацаш пайдане дар иштача Iилманхочунца цу шерашка болх бар, операцеш еча гIонча волаш дакъа лацар. ХIаьта цIаккха дицлургдац Ахьмада эггара хьалха ше операци яьди. Жамарашка хинна кхера дIа а баьккха, больнице 12 ди даьккха дIаяхача кхалсага гIозалца даьга бIаргаш, цун маьнге йисте ше яьха бийсаш, ше даьсагот, цуя тIехьагIа Николай Алексеевича ше дуккха лораш болча хоаставар.

Диссертацена материал Могушкова гулйир города Калининерча клинически больнице. Ший диссертаце темаца йоагIа операцеш йора цо цига. ХIаьта тема чоалхане а керда а яр. Iилма хIанзалца тахха а яцар; «Урологеца дувзаденнача, нодаца Iовча лазарашта хирургически дарба деча углекисли лазерах пайда эцар».

Iилманхочо лаьца хинна никъ нийса хилара тешал ду укх масало. Калинине Ахьмада болх баьча клинике, СССР унахцIенон министерствас хьахьожаярца Владивостокера дарба де йоалайир унахо Гаврилова. Цунна массехказза операци яь хиннай кхыча клиникашка, амма дарба хиннадацар. Могушковеи профессора Андрей Дмитриевич Никольскеи операци йир цу кхалсага, углекисли лазерах пайда а эцаш. ПхийтталагIча дийнахьа Гаврилова йийрза а йийрза, цIаяхар.

Аспирантуре деша вагIача юкъа, Ахьмада урологически лазарашта дарба деча юкъейихьар ворхI рационализаторски предложени, царна дола тешалаш автора хьаденнад Калинински медицински институто.

Къоначa лоро баьча балха лакха мах бир бовзаш болча дукхача Iилманхоша. Цун кандидатски диссертацех дIайха дешаш аьлар: УССР Паччахьалкхен преме лауреата, медицински Iилмай доктора Е. И. Брехова, профессора Д. В. Кана, Московски областной Iилма-тохкама клинически института специализировании совета членаша, иштта кхычар.

Москве, Калинине болх бе моттигаш яр къоначa кандидата, цо Iилма-тохкама болх дIахо дIабахьар лоавра цун кулгалхошта. Бакъда, Ахьмада уйлаш кхы тайпа яр. Цкъа-дале, цIенга сатессадар, шозлагIа-дале, цо дика кхетадора массе кандидат, доктор йоккхача городашка Iе йиш йоацилга. ХIана аьлча, районни больницешка а поликлиникашка а эш дика специалисташ.

Лакхе ма аллара, массехк шу да Ахьмада районни больнице болх бу. Цу юкъа цунна карагIдаьннад дуккхачарна дарба де, цудухьа из веза а веннав наха. ХIаьта лоро лерхIараш дукха да: эггара хьалха болх лерттIа вIаштIехьбаккхар, унахошта мел эша хьелаш Iалашдар, кхыча городашка хала унахой дIа а ца кхувлаш, чоалхане операцеш а шоаш болча елга. Уж е ховргдола специалисташ районни больнице болаш ба. Цул совгIа, Iилман болх а ба дIахо дIабахьа безаш.

Уйлаш дукха я Iилманхочун. Уж кхоачашхилар лов вайна.

М. МУСИЕВ.

Ладога турпалаш вIашагIбетталу

Ленинграда моастагIчо яь хинна блокада йохаяь 45 шу дизара хетадаь шоай аргIанара вIашагIкхетар «Бохабаь го» яхача мемориала юхе чакхдаьккхар Сийлахь-боккха Даймехка тIом болча шерашка Вахара никъ оалаш хиннача Ладожски трасса ветеранаш.

Ладога. Цу дешо тешам боллийтар Ленинград бахьан къовсам лоаттабаьчар, котало герз хьадеш хинначар, цу накъ тIа гIолла дIалаьцача города новкъостала ихачар дегашка. Цунах дийцар ветеранаша митинге. Иштта цар гулбенначарга коллективни деналах Вахара накъ тIа шоай са дIаденнача турпалех дийцар.

СУРТА ТIА: «Бохабаь го» яхача мемориала юхе митинг йолча хана. Хьалхарча плане — Вахара наькъа ветераний ВIашагIтехача совета председатель И. И. Смирнов (аьттехьа) наькъа ветеран М. И. Суденко.

Н. БЕРКЕТОВА сурт
ТАСС фотохроника

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА 19 ДЕКАБРЬ

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00. Барзкъа хьадаккхеи тегеи Iомавеш йола курсаш. 8.30. Машинкаца хIамаш ега Iомавеш йола курсаш. 8.40. Берий гитаристий кружок. 9.00. Массовикий-затейникий кружок. 11.00. Теникий театр. 16.00. Халкъа драматически кружок. 18.00. Балетни студи. 19.00. «ВIашагIкхетар» яха видеодискотека.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК. 10.00. «Нокхарий леладер» яха клуб. 11.00. Авиамодельни кружок. 13.00. Драматически кружок. 17.00. Художественни самодеятельноста концерт. 18.00. «Кагирхой салаIара сайре».

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 12.00. «Цхьана илли даккха вай новкъостий!» утренник. 12.00. Игротека.

Химикий ДК. 16.00. Химикий культура Дворецa 30 шу дизара хетаяь юбилейни торжественни сайре.

Просвещене болхлой ЦIа. 12.00. Дезала цхьана салаIара лаьрхIа клуб. «Музыка тха цIагIа» яха беседа. 16.00. Къоначa хьехархой сайре. «Дега хьехамца».

«Красный молот» завода ДК. 10.00. Тхо Iарбий метта къамаьл дувца Iомалуш да. 15.00. Берий бальни халхарий кружоко хьех. 15.00. Бешамаш лелаерий клуб. 15.00. «ЦIен-нана» яха клуб. «Кердача шера кийчо яр». 17.00. Английски мотт Iомабеш йола кружок. 18.30. Кагирхой салаIара сайре: «Тхоца халха довла».

Пролетбата цIерагIа ДК. 13.00. Къонабарий цIей. 14.00. «Чебурашка новкъостий» яха киноклуб. 15.00. Настольни игротека. 18.00. «Дерригa зуламаш корта бохабу маларашкара долалу» яха лектори.

«Оргтехника» объединене ДК. 15.00. «Атеист» яха кхувшбоагIарий клуб. «Медицинен дни». 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

КИМ цIерагIа клуб. 10.00. «Фотодело яхача любительски объединене хьех. 17.00. «Перестройка: опыти проблемаши» яха тематически кинохьокхар.

КIИРАНДИ 20 ДЕКАБРЬ

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00. Барзкъа хьадаккхеи тегеи Iомавеш йола курсаш. 8.30. Машинкаца хIамаш ега Iомавеш йола курсаш: 8.30. «Росинка» яха халхара ансамбль. 9.00. Балетни студи. 10.00. «ГIорДаде» мастерской. 10.00. Джазевой студи. 10.00. «Улыбка» яха халкъа халхарий ансамбль. 11.00. «Фаьлгийи приключенейи дунен тIа» яха киноклуб. 12.00. Бальни а диско а халхарий школа. 13.00. «Меридиан» яха халкъа халхара ансамбль. 13.00. Оперни студе. 19.00. Ткъаьиттара баьннарашта лаьрхIа салаIара сайре.

А. Я. Крупскаяй цIерагIа ДК. 10.00. Авиамодельни кружок. 10.00. Музыкальни кружокий концерт. 10.00. Халхарий кружок. 11.00. Барзкъа хьадаккхеи тегеи Iомавеш йола кружок. 15.00. Гитаристий кружоко хьех. 15.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. «Халкъий вежарашка болча дезале» яха беседа. 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 11.00. Нийллача наIарий ди. «Берригача дезалца Дворецe». 12.00. «Мультик» яха клуб.

Химикий ДК. 10.30. «Нийсархо» яха кIиранден клуб. «Светофор йолча хьоашалгIа»: «Улица тIа а бераш из дагакхабалаш!» яха ловзара программа. 17.50. «Тха кIира» яха радиожурнал. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Просвещене болхлой ЦIа. 10.00. СССР хьахинна 65 шу дизара хетадаь «Талантий селаIад» яха художественни творчества цIей.

«Красный молот» завода ДК. 9.00. Барзкъа хьадаккхеи тегеи Iомалуш да. 10.00. Берий бальни халхарий кружок. 10.00. Машара фонда хетадаь художественни самодеятельноста концерт. «Планетера берашта — машар!». 10.00. Гитара лакха Iомавеш йолча кружока хьех. 13.00. «Кружевница» яха клуб. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 17.30. «Цхьана советски дезале». 18.30. «Глобус» яха клуб. «Тхоца цхьана халхадовла».

Пролетбата цIерагIа ДК. 14.00. «Чебурашка доттагIий» яха киноклуб. 15.00. Настольни игротека. 16.00. «Пролетбатовец» яха литературни клуб. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00. «ЦIен-нана» яха любительски объединени. 11.00. Школьника лаьрхIа кIиранден клуб: «Росинка» яха берий кинотеатр. «Почемушка» яха справочни бюро. Настольни ловзараш. 12.30. «Знания» яхача брошюрай обзор-беседа. «Дерригa балхаш дика да».

Городской филофонистий клуб. (Пушкина ул. 6) 10.30. Грамзаписи коллекционерий хIанзара музыка езарий заседани.

КИМ цIерагIа клуб. 10.00. «Орг» яха любительски объединени. 12.00. «СалоIама сахьат» яха игротека. 14.00. «Светлячок» яха берий кинотеатр. Фаьлг болча хьоашалгIа. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Садко» яха бассейн. 10.00. Нек дарах йола Ленински района кагирхой общежитей спартакиада.

ПОЭЗЕ МЕХКА

Пролетбата цIерагIча культура ЦIагIа болх беш я «Пролетбатовец» яха литературни объединени. Цига дакъа лоацаш ба тайп-тайпарча профессей викалаш къахьегама ветеранаш М. И. Александрова, В. А. Волгина, хьехархо К. М. Грибова, дукхха кхыбараш а.

Царна бола Межиева Роза, Эльмурзаева Мадина цIаьхха нийсбеннабац укхаза: хьалха, литературни клуб вIашагIтоха лерхIача хана, цун организатораша предприятешка, школашка, кхыйолча моттигашка лехар литература дезараш. Иштта нийсбелар уж № 10 йолча юкъерча школе а. Цига литература хьехаш йолча Р. Митрофановас могайир уж шиъ. Иштта юкъе ера цу объединенена № 33 йолча юкъерча школа дешархо Дихаева Рая а.

ХIаране кхолламе я езаенна оагIув — Мадийнана дукхагIа еза безаман лирика, Раяйна — граждански лирика, Розас белгалъяьккхар я фантастика. Цунах я цун стихай цикл а.

Творчески кхоллам дIаболалуш бола кхыболла литератораш санна, шоай клубе хинна Iац мехкарий. Поселка культура ЦIагIеи, кхыйолча моттигашкеи еча дуккхача мероприятешка дакъа лоац цар:цхьаннахьа стихаш еш, кхычахьа сценари оттаеш дакъа лоац...

Объединенес дIахьош болча общественни балхо Iомабу къона поэтессаш вахара къайленаш йовза, шоай граждански позици лаха. ХIаьта, профессиональни йоазонхоша Гагиев Гирихана, Романов Анатоле, шоай литературни клуба кулгалхочо поэтессас И. Николаенкос деш долча хьехамаша, цар беседаша, дикка гIо ду поэтически говзал лакхъяра.

М. ТУТАЕВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Х. НУРАДИЛОВА ЦIЕРАГIА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ГОСДРАМТЕАТРЕ

А. Боков.

«БЕКЕ КЪОНГАШ».

23 декабре.

Спектакль дIайолалу: 19 сахьат даьлча. Билеташ театра кассера эца йиш я. Касса 12 сахьат даьлча денз 15 сахьат далалцеи 16 сахьат даьлча денз 20 сахьат далалцеи болх бу.

Театра зал радиофицировани я.

Пьеса текста синхронно эрсий меттала таржам ду.

Шоаш ца кхетар хатта укх телефонех: 2-35-31, 2-55-73, 2-15-79.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Концертино». Аккордионистий квинтета выступлени.
8.50 — «Донихий бераш». Телевизионни документальни фильмаш: «Берий вахарцара е Къоалдар», «Советски школа».
9.40 — М. Глинка симфонически миниатюраш.
10.10 — «Марк Шагал — художник, поэт». Документальни фильм. (Франци).
11.00 — «СелаIад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Нигера иллеши халхараши».
11.25 — Iилма - довзийтара фильм.
11.45 — «Массанена а хIаранена а».
12.15 — «Моаршал да хьога. музыка».
13.00 — «Социализма мехкашка». Телевизионни фильм.
13.30 — «Хьайбай дунен тIа».
14.30 — «Кердадараш».
14.40 — «Из фантастически дуне». Р. Бредбери: «Бездна».
15.40 — «Шераш. Ноахалаш. Иллеш». Музыкальни передача.
16.35 — «Новатораши консерватораши».
17.20 — «Дикача лорах бола фаьлг». Мультфильм (Украина).
17.30 — «9-гIа студи».
18.30 — Хоккей. «Известия» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера турнир. Канада сборни — СССР сборни. Перерыв йолча хана (19.05) — «Кердадараш». (19.50) — Шахматех дунен чемпионат.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — Фигурни катани. Ерригсоюзни яхьаш. ЛоIаме программа.
22.50 — Экрана говзанчаш. Федерико Феллини.
00.05 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.25 — Ритмически гимнастика.
8.55 — «Iуйрийнара почта».
9.25 — Дунен художественни культура. Н. Асеева поэзи.
10.05 — Документальни фильм.
10.45 — «Вай беш».
11.15 — «Доккхача ираза седкъий». Субтитрашца художественни фильм. 1, 2-гIа сереш.
14.00 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
14.10 — «Художник Борис Щербаков». Документальни фильм.
14.30 — «СалоIача сахьаташка». (30-ча ноябре хиннар кердадоаккхаш).
14.55 — «Шоана лаьрхIа вIашагIкхетар». Пандарча Сагаипов Умар (нохчий меттала).
15.25 — «Ерригача Одессах аз дувцаргдац шоана»... Телефильм.
15.45 — Хоккей. «Известия» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера турнир. ЧССР сборни — Швеце сборни. 2, 3-гIеи периодаш. Перерыв йолча хана (16.25) — «Хьай могаш хила безам бале».
17.30 — Приключенчески фильма экран. «Резидента кхел». 1, 2-гIа сереш.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «УнахцIено».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — «Бехк бар». Художественни фильм.
23.05 — «Кердадараш».

20 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — Киноафиша.
12.15 — «Ашарий киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — Документальни фильм.
15.05 — Мультфильмаш: «Добро пожаловать», «Лацийта хье, чкъаьрилг».
15.30 — «СелаIад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Хору Фишера — 40 шу» (ФРГ).
15.55 — «Говзанча». Михаила Булганова вахарахи творчествахи. Перерыв йолча хана (17.05) — «Кердадараш».
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «Къаьстта лоархIам бола отряд». Пхи сери йолча телевизионни художественни фильма премьера, 1, 2-гIа сереш.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — Хоккей. «Известия» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера турнир. ЧССР сборни — СССР сборни.
23.35 — Шахматех дунен чемпионат.
23.55 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!».
8.15 — «Бехкбар». Художественни фильм.
9.30 — «Киргизски балета оагIонаш». г. Фрунзера передача.
10.00 — «Мода хьан хьех?». Документальни фильм. 2-гIа фильм.
10.30 — Белорусски телевидене программа.
11.40 — «Эрсий къамаьл».
12.10 — «Берий цIеи нана». Художественни фильм. 1, 2-гIа сереш.
15.30 — Фильм-реклама.
15.40 — «Вай да го бохабе безар». Телевизионни фильм.
16.30 — Л. Яхьяев. «Ши бIаьсти яьлча». Нохч-ГIалгIай телевидене спектакль.
17.30 — «Гуйран гастроль». Документальни фильм.
18.00 — «Ах бIаь шу театре». НГIАССР искусства деятела А. С. Сновинга. 70 шу дузаш.
18.30 — «Орджоникидзе иллеш доахача хана». Фильм-концерт.
19.00 — «Гушдар — теша хала дар».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Кхо хураск».
20.15 — «СелаIад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Нигера иллеши халхараши».
20.45 — «Днестровские эскизы». Документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — «Компаньонаш». Художественни фильма премьера.
22.55 — «Кердадараш».

21 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Ший къаьстта декхар дола отряд». Телевизионни пхи сери йолча художественни фильма премьера. 1, 2, 3-гIа сереш.
11.55, 16.00, 17.25 — «Кердадараш».
16.15 — «Берашта оахарех лаьца».
16.45 — «Объектив».
17.30 — «Вай къулбаседера лоалахо: хьоашалгIеи цIагIеи». Финляндски республиках телевизионни очерк.
18.10 — Г. Веревки цIерагIча Украински Паччахьалкхен Академически халкъа хоре концерт.
18.35 — «Теркамгар елка». Телевизионни документальни фильм.
18.45, 23.10 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Ший къайле йола чIега». Мультфильм.
19.20 — Радикальни реформан наькъагIа.
19.50 — «Ший къаьстта декхар дола отряд». Художественни фильма премьера. 3-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — Фигурни катани. Ерригсоюзни яхьаш. Хьокхара выступленеш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 7-гIа класс.
9.05 — «Къона хьу». Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Информатикаи вычислительни техникаи лардаш.
10.35, 11.35 — Астрономи. 10-гIа класс. Бутт.
11.05 — «Симбирскера Ульяновске кхаччалца». Iилма-довзийтара фильм.
12.05 — «Компаньонаш». Телевизионни художественни фильм.
13.10 — Истори. 5-гIа класс.
13.40 — «Вай доттагI спорт». Iилма-довзийтара фильм.
14.00, 23.15 — «Кердадараш».
16.30 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
16.35 — «Гуйран марафон». Художественни фильм.
18.05 — «Школа — ПТУ — завод».
18.30 — «Са Даьхен салте».
19.00 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.15 — Ашарий киоск.
19.45 — Документальни фильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — «Срок давности». Художественни фильм.

СПОРТ

БАСКЕТБОЛ

ДикагIйолча командаша дакъалаьцар укх деношка чакхъяьннача баскетболах йола республикански Кубок яккхара хетаяьча яхье. Кхаьнаха юкъе толам баьккхар профсоюзий ДСО Нохч-ГIалгIайчен областной совета викалаша. ШоллагIча моттиге бар «Юность» яхача командера мехкарий. Грозненски мехкдаьтта техникумера коллектив кхоалагIа хилар.

МаIача наха юкъе финале шоайла къовсабелар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен хьехархой институтеи мехкдаьтта техникумеи къона спортсменаш. Укхаза толам баьккхар хургболча хьехархоша. КхоалагIча моттиге я Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета команда.

БОКС

Дукха толамаш даьхад Нохч-ГIалгIайчен боксераша укх тIеххьарча шерашка. Ераш я вай республика спортивни сий лакха лоаттадаьча спортсмений цIераш: Р. Себиев, Р. Тарамов, Р. Арсалиев, В. Магомадов. Царех дIакхийттаб дуккха а къона атлеташ.

ХIанз вай боксераш Сухуми яхача городе ба. Кастта хургйолча яхьашта кийчо еш ба уж. Цигара уж гIоргба Ташкенте, СССР чемпионате дакъа лаца.

Ховш да цига толамаш даьхача спортсменаша Советски Союзе чемпиона цIи лелаярал совгIа, Олимпийски ловзарашка дакъа лаца бокъо йоаккхаргйолга. Цудухьа берригa низ дIабала беза царех хIаране котало яккхара.

Цамогаш кIезигагIа хул

Итт шу да Красноярске Къулбаседен медицински проблемай ше санна яр кхы йоацача Iилма-тохкама институто болх бу. Института специалисташа (уж ва 400 гаргга саг) тохк къулбаседен хьалашка хила майоагIара йола адаптаце аспекташ, саг наьна кер чу хьахиннача хана денз къаваллалца цо йоаккхача юкъа экологически физиологей, паталогей башхалонаш.

— Дувцар да СССР-а Чукоткера Кольски ахгIейренга кхаччалца долча доккхача доазон тIа бахача итт миллион болча наьха унахцIено лораярах, — йоах института директора академика К. Р. Седова. ДIаяхача хана оаха яьй 200 совгIа экспедици Красноярски крае къулбаседехьа, Норильска а Диксона а районашка, Якуте, Чукотке, Байкало - Амурски машиннаькъа цхьацца йолча участкашка. Цу экспедицеша Iилма материалаш гулъярал совгIа медицински новкъостал а ду. БIаьшере чакхйоалаш мехка къулбаседен доазув карадерзадара программа шерлургья. Цу гIулакхо тхогара дIадех дукхагIа дола лазараш юхатохаш йола рекомендацеш кийчъелга. ДукхагIйолча тха разработкех практике пайда эц.

Института болхлой рекомендацеш чакхъяьхар мехка эггара йоккхагI йола горнометаллургически комбинат йолча Норильске. Города социальни программа дегIаахара дукхагIбола теркам тIабахийтар лорашта махеттара: гонахьара Iалам лорадара наьха рациональни кхача вIаштIехьбаккхара. къахьегамев салаIарен режим тоаяра, спорта хьалаш хьахилийтара.

Института специалисташта хетачогIа къулбаседен хьалашка организм сихагIа къалу. лазар сихлу; организма ше лораяра функци лохлуш даь. Цудухьа уж ший хаьнахьа теркалъе еза. Масала, Iилманхошта гучадаьлар къулбехье бахача наха хулаш дола дега ишемически лазар 69-ча широте шин бетта хулаш йола полярни бийса йолча хана дукхагIа хулаш хилар. Цу хана сага дегI биологически активни хIамаш дукхага эшаш хул. Специалисташа гучадаьккхад полярни бийса хьахилалехьа профилактика йолае езилга.

Маларра аьлча, Норильска промышленни районе бечач профилактически балхо дезткълагIа шераш дIадоладелчахьа пневмония яха лазар 36-процента дега хула ишеми 19 процента лохдаьд. ккхача дикагIа кийчбара проблемаш къоастаяра хьакъехьа институто тийннача рекомендацеша шоргаштеи-чеинеи хула лазараш дикка лохдеча новкъостал дир.

Норильска промышленни районе хьаяьй иттнел совгIа медико - профилактически центраш, ши миллион кв. метр цIеноаш. шурен дулхи чакхдоаха заводаш. Теплицаш, парникаш, инкубатораш шеръяьй.

Городе нек деш йола бассейнаш йоллаше, лораш могадарагIа, массехк бассейн кхы а хьалъеш я.

Къулбаседен хьалашта кийчъяьча проектегIа хинна деша даха ха йоацача берий учрежденеш хьалъеш латт. Цига берашта ловза шера манежаш, нек ду бассейнаш я.

Норильски городской совета исполкоме председатела Ю. Смолова йоах: — Дукха молхаши дарбаши гучадаха йиш я, хIаьта а тхона хетачогIа, массарел а дикагIа да Къулбаседерча наха вахара эшаш дола хIамаш лоаттадар, цо лазар дикагIа юхатохаргда.

Борис ИВАНОВ,
АПН корреспондент.

РАДИО

19 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Объявленеш.
10.15 — «Керда обрядаш — вахаре» (нохчий меттала).
10.35 — Концерт.
11.00 — «Къонал».
12.00 — «Керттера роль». Яндиева Тамарех йола очерк.
12.40 — «Халкъа тIахьожамхой болх беш ба» (нохчий меттала).
13.15 — 13.45 — Концерт.
16.00 — «Профсоюзаши вахари».
16.20 — 17.00 — Концерт.
18.20 — 19.00 — «Музыкальни почта».

20 ДЕКАБРЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Объявленеш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукха еза ашараш».
11.20 — 12.00 — КIиранден музыкальни программа.
15.15 — 15.30 — Перестройка—хано дIадехар. Отчет луш я партбюро (нохчий меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.20 — 17.00 — «Къона смена» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — Иллеца доттагIал долчарна лаьрхIа концерт.

21 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Социалистически декхараш. Мишта кхоачашду меттала).
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — «Инженер — лоархIаме професси» (гIалгIай меттала).
8.25 — 9.00 — Iуйрийнара концерт.
9.15 — «ДикагIйола техника караерзаяра — хадданза терко» (нохчий меттала).
9.30 — «Тхога яздy». Письмой обзор (гIалгIай меттала).
9.45 — 10.00 — Музыка.
15.15 — 15.45 — «Кагирхойи хан» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Микрофона хьалхашка Нохч - ГIалгIай радио а телевидене а инструментальни ансамбли цун солисташи.
16.25 — А. Ведзижева «Лоацца дувцараш», (гIалгIай меттала).
16.40 — 17.00 — «Саги закони» яха радиожурнал.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, йоачон а йоацаш, къулбаседа-малхбоалехьара секунда 2—7 метр сиха мух а болаш, фегара температура республике гIолла —2, +3 градуси Грозне 0 +2 градус йолаш ха хила мег.

Кхоанеи ломмеи кхаьла а йолаш, лаьгIо лоа а делхаш, цхьаццанахьа дохк а доаллаш. бе-беча оагIонашкахьара секунда 3—7 метр сиха мух а болаш, фегара температура бийсашка 3—8 градус шелали деношка —4 +1 градус а йолаш ха латта тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92 Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; оехктохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный ул. Маяковского 92. Телефоны: редактора — 2-45-57, заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства—2-90-66. 2-47-84; культуры — 2-64:75, 2-75-78; писем—2-85-64; машинописное бюро—2-89 51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00527. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4321.